

**VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ-TECHNICKÁ UNIVERZITA
OSTRAVA**

Katedra učitelství odborných předmětů

**Vliv osobnostních vlastností středoškoláka na jeho
studijní úspěšnost
Závěrečná práce**

Autor: Ing. Petr Berek

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Miklošíková Ph.D.

**Ostrava
2012**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto závěrečnou práci vypracoval samostatně a uvedl všechny použité prameny a literaturu.

Podpis autora

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Osobnost	2
2.1	Definice pojmu osobnost.....	2
2.2	Přehled definic osobnosti	2
2.3	Struktura osobnosti.....	3
3	Typ osobnosti.....	5
3.1	Typologie osobnosti	5
3.2	Konstituční typologie	5
3.3	Typ autoritární osobnosti	7
3.4	Typologie W. H. Sheldona.....	8
3.5	Typologie extraverze a introverze.....	9
4	Typologie MBTI	10
4.1	Extraverze (E) a introverze (I)	10
4.2	Smyslové (S) a intuitivní (N) vnímání	11
4.3	Funkce hodnocení – Myšlení (T) a cítění (F).....	12
4.4	Usuzování(J) a vnímání(P).....	13
4.5	Proces učení v závislosti na osobnostním typu	15
4.5.1	Rozdíl v učení mezi extraverty a introverty.....	15
4.5.2	Rozdíl v učení mezi usuzujícími a vnímajícími.....	15
4.6	Rozdíl v učení mezi temperamenty.....	15
4.6.1	Temperament hráče.....	15
4.6.2	Temperament strážců	16
4.6.3	Temperament racionálů	16
4.6.4	Temperament idealistů.....	17
5	Praktická část	18
6	Závěr	35
7	Literatura.....	36
	Příloha A	37
	Příloha B	41

1 Úvod

Práce se zabývá otázkou vlivu osobnostních vlastností středoškolského studenta na jeho studijní úspěšnost. Cílem této práce bylo tedy prozkoumat vlastnosti středoškolského studenta a jeho výsledky studijní činnosti. V průzkumné sondě proto byli zvoleni studenti čtvrtých ročníků maturitních oborů, kteří již mohou hodnotit své výsledky za předchozí roky, znají své studijní možnosti a také s určitou jistotou dokáží predikovat svůj další vývoj ve vzdělávacím systému.

V první kapitole této práce je shrnut pojem osobnosti – co je to osobnost, jak lze definovat osobnost a také jsou uvedeny různé definice osobnosti. Je také uvedena struktura osobnosti, která je zaměřena na motivaci, schopnosti, vlohy, nadání a na rysy osobnosti.

Ve druhé kapitole jsou shrnuty jednotlivé typologie osobnosti i z pohledu historického vývoje. Je zmíněný typ osobnosti a vlastnosti osobnosti z pohledu typologie osobnosti. Mezi typologie, které jsou popsány v této kapitole, může být zařazena typologie konstituční, autoritářská, typologie introvertů a extravertů.

V další kapitole je uvedený typologický systém MBTI, který staví na typologickém systému podle Junga. Tento typologický systém se v dnešní době používá pro určení typu osobnosti při pracovních pohovorech, výběru povolování a v mnoha dalších zaměřeních. V této práci jsou popsány jednotlivé aspekty této typologie – z jakých preferencí se skládá typ osobnosti a jejich charakteristika. V práci není uvedena dynamika vývoje osobnosti, protože pro tuto práci to není potřeba. V této kapitole jsou zmíněny i vlastnosti temperamentu každého z temperamentu podle tohoto typologického systému.

V kapitole pět je uvedena praktická analýza z dotazníkového šetření na střední škole ve čtvrtých ročnících maturitních oborů. Analýza zahrnuje otázky dotazníku a grafické znázornění jejich odpovědí se slovním vyhodnocením.

2 Osobnost

2.1 Definice pojmu osobnost

Ve většině definic se vyzdvihuje, že osobnost představuje souhrn, souvislost či propojení charakteru, temperamentu, schopností a také konstitučních vlastností člověka. Z rozsáhlého přehledu padesáti psychologických vymezení pojmů „osobnost“ se zjistilo, že kromě psychologů se fenoménem osobnosti zabývají filozofové, teologové, právníci, sociologové a další odborníci.[2]

Biosociální definice odpovídají běžnému použití pojmu: osobnost vyjadřuje míru společenské přitažlivosti nebo také hodnotu společenské stimulace člověka. Jinými slovy, osobnosti je výraznější nebo významnější, pokud dokáže upoutat pozornost ostatních lidí. Na druhé straně, biofyzické definice osobnosti vyjadřují její intrapsychickou povahu a konstituční základ, který lze měřit, popsat a shrnout do podoby konkrétního osobnostního profilu.[2]

Početné množství psychologických definic dokládá rozmanitost psychických procesů a individuálního projevu osobnosti. V některých se zdůrazňuje význam osobnostních rysů, schopností, postojů, hodnot, motivů nebo adaptačních vlastností člověka. Definice s biologickým nádechem vyzdvihují emoční reakce, stavy, nálady, energetické vlastnosti a vše, co označujeme pojmem „temperament“, zatímco v jiných, blíže sociálnímu pojetí člověka, převažují vyšší dispozice, morálka, etičnost, charakter a sociální bytí. [2]

2.2 Přehled definic osobnosti

Podle Hanse J. Eysencka (1947, s. 25) osobnost představuje „souhrn skutečných a potenciálních vzorů chování organismu, které determinují dědičnost a prostředí; osobnost vyvěrá a vyvíjí se skrze funkční součinnost čtyř hlavních odvětví: kognitivní (inteligence), konativní (charakter), afektivní (temperament) a tělesná oblast (konstituce)“. [2]

Raymond Cattell (1967, s. 25) definuje osobnost jako „to, co sděluje, jak se člověk bude chovat v dané situaci“. [2]

Psychometrické definice zdůrazňují, že osobnost představuje soustavu základních faktorů, jejichž hodnotu lze objektivně měřit a kvantifikovat. Jedná se o reaktivní a pasivní pojetí osobnosti v souladu s deterministickou a pozitivisticky laděnou psychologií, se záměrem vědecky uchopit lidskou psychiku. Cílem je snadnější předvídání a řízení lidského chování.[2]

Podle Atkinsonové et al. (2003, s. 436) osobnost charakterizují „příznačné a charakteristické vzorce myšlení, emocí a chování, které definují individuální osobní styl interakce s fyzickým a sociálním prostředím“. [2]

Komplexnější a ucelenější vymezení pojmu osobnost nacházíme u Pharese, Chaplina, nebo u Plotnika. Plotnik ve své definici osobnosti zdůrazňuje, že se jedná o „kombinace dlouhotrvajících a distinktivních projevů, myšlení, motivů a emocí vyjadřující způsob naší reakce a adaptace vůči ostatním lidem nebo situacím.“ Stejně tak Phares a Chaplin určují osobnost jako „systém charakteristických myšlení, citění a projevů, které odlišují jednu osobu od druhé a které přetrvávají napříč dobou i situacemi.“ [2]

Hall a Lindzey tvrdí, že žádná psychologická definice osobnosti není obecně výstižná a platná. Důvodem je specifické teoretické zaměření dílčích psychologů, což způsobuje to, že každý ve svém vymezení pojmu zdůrazňuje určitý jeho aspekt a zároveň vynechává aspekt jiný.[2]

První definice Gordona Allporta, kterou napsal pod vlivem deterministického pojetí psychických procesů, zní: „Osobnost je dynamická organizace těch psychofyzických systémů v jedinci, které determinují jeho jedinečné přizpůsobování v jeho okolí.“ [2]

Následně Gordon Allport definoval osobnost jako „dynamickou organizaci těch psychofyzických systémů v jedinci, které určují jeho charakteristické myšlení a aktivitu. [2]

2.3 Struktura osobnosti

Strukturu osobnosti tvoří jednotlivé její aspekty, které můžeme rozlišit na motivaci, schopnosti a rysy osobnosti. Rysy osobnosti můžeme ještě dále rozlišit na soustavy rysů, temperament a charakter. [3]

Motivaci můžeme chápat jako souhrn sil v osobnosti, které člověka pobízí, aby něco dělal, nebo nedělal. Dalo by se tak předpokládat, že hlavní složkou motivace jsou biologické pudy, které se pokoušejí změnit mnohotvárnou lidskou motivaci na tyto biologické síly. Pokud bychom se oprostili od biologické stránky, protože potřeba nemusí nutně vycházet pouze z biologické síly, stává se potřeba takovou silou, která vede k vyhledání určité podmínky nezbytné pro optimální fungování systému. [3]

Lidské potřeby nejsou stejné, každá z nich má různou úroveň aktivace a směřování. Pro popis potřeb je vhodné si potřeby roztrždit například podle Maslowa: [3]

- elementární biologické potřeby – hlad, žízeň, potřeba kyslíku, tepla, ochrany před nepohodou, ...,
- potřeba podnětů a činnosti, ale také potřeba odpočinku a spánku,
- potřeba péče o potomstvo,
- potřeba sexuální,
- potřeba bezpečí, jistoty, sebezáchovy, zvládání nebezpečných a nepřehledných situací,
- potřeba osobního vztahu, potřeba milovat a být milován, potřeba vzájemného porozumění a pomoci, potřeba patřit k někomu,
- potřeba dobrého výkonu, úspěchu, uznání druhými, úcty a sebeúcty, potřeba být kladně hodnocen druhými i sebou,
- potřeba kompetence, potřeba osvojit si dovednost a zvládat situace, které jsou důležité,
- potřeba radosti, smíchu, dobré nálady,
- potřeba poznávání,
- estetické potřeby,
- potřeba cíle a směřování k němu, potřeba smyslu, potřeba seberealizace a rozvíjení svých možností a tím dosahování cílů, naplňování životního smyslu.

Zájem je získaná motivace, která se projevuje pozitivním emočním vztahem k určité skutečnosti a k určitému druhu činnosti. Projevuje se soustředěním pozornosti v příslušném směru, realizací příslušné činnosti, uspokojením z ní a naopak nelibostí při jejím omezování. [3]

Postoj je získaný motiv, který vyjadřuje vztah jedince k určitému objektu, k věci, lidem, činnosti, skupině, události, ... Postoj zahrnuje tři složky: [3]

- 1) poznání objektu, názory na něj;
- 2) citové hodnocení na objekt - projevy sympatie, empatie, případně lásky, nebo nenávisti;
- 3) pobídka k jednání v souladu s názorem a emočním hodnocením.

Hodnoty společnosti mohou říct, které postoje jak společnost hodnotí, zda jsou významné, či nikoliv. K takovým hodnotám patří například mír, zdraví, nebo životní prostředí. Každý z nás má určitou hodnotovou orientaci, která ovlivňuje životy skupin i jednotlivých jedinců. [3]

Cíle, které si člověk vytváří, také určitě tvoří motivaci, ať už kladnou, kdy člověk usiluje o dosažení cílů, které si sestavil, nebo motivaci zápornou a cíle jsou tak pro něj přímo nepřijatelné. [3]

Schopnosti pomáhají člověku naučit se vykonávat nějakou činnost určitým způsobem. Se schopnostmi souvisí několik dalších pojmů. [3]

Vlohy jsou vrozené předpoklady pro rozvinutí schopností. Schopnosti tak nejsou vrozené, ale jsou rozvinuté na základě vrozených vloh v průběhu života. Je problematické vlohy člověka určit, protože v životě člověka dochází k rozvinutí schopností a při zkoumání jsou vždy již zkoumány tyto schopnosti. [3]

Nadání je soubor rozvinutých schopností pro danou oblast činnosti. Běžný výraz pro nadání je také soubor vloh. Zvláště vysoký stupeň nadání můžeme označit slovy talent, nebo genialita. [3]

Jako tvořivost označujeme soubor vlastností osobností, které umožňují tvůrčí činnost, případně tvůrčí řešení problémů. Tvůrčí činností se označuje taková činnost, jejíž výsledek je něco nového, nebo byl nalezen nový postup řešení. [3]

Inteligencí můžeme označit soubor poznávacích schopností, které se účastní na procesu učení a řešení problémů. Můžeme rozlišit obecnou inteligenci, která vyjadřuje celkovou schopnost učit se a řešit problémy a speciální intelektové vlastnosti, což jsou hlavně schopnosti verbální, práce s názornými obrazy, schémata, ... Odlišná úroveň jednotlivých složek inteligence ovlivňuje výkon žáků v jednotlivých učebních předmětech. [3]

Jako rys osobnosti můžeme označit vlastnost, která se projevuje určitým způsobem jednání, chování a prožívání. Pokud tedy schopnost vyjadřuje, jak dobře dokáže něco člověk dělat a pokud motivace určuje, proč to dělá, pak rys osobnosti říká, jakým způsobem to dělá. Rys osobnosti je v průběhu života poměrně stálý. Pro lepší přehled, je vhodné seskupovat jednotlivé rysy do větších celků podle vzájemné příbuznosti. [3]

K rysu osobnosti můžeme přiřadit i svědomí, což je systém morální kontroly a autoregulace. Pokud člověk jedná v zájmu morálních hodnot, pak mu svědomí přináší uspokojení, ale pokud jednal proti zásadám morálních hodnot, pak svědomí přináší výčitky. Blízko ke svědomí má i rys osobnosti svědomitost, vytrvalost a sebeovládání, které lze chápat jako volní vlastnosti. [3]

3 Typ osobnosti

Podle Gordona Allporta má lidské chování dvě stránky: adaptivní, přizpůsobující se, a expresivní, vyjadřující se. Obě se vždy objevují současně jako různé stránky činnosti, jako konkrétní projevy chování. Adaptivní stránka se projevuje směrem zvenčí dovnitř, kdy na člověka působí vnější prostředí, jemuž se přizpůsobuje, zatímco expresivní míří zevnitř ven a jejím cílem je naopak zapůsobit na okolí.[2]

Zákony psychologie musí být schopny rozumně vysvětlit a předvídat vývoj a chování konkrétního, náhodně vybraného jedince.[2]

Člověka charakterizuje především jeho individualita a to nejen psychická, ale i fyzická, která s přibývajícím věkem po určitou mez narůstá. Současně se však u mnoha lidí projevuje jednota individuality a typu; tito lidé jsou tedy jedineční, ale současně mají s jinými lidmi společného něco, co je výrazně charakterizuje jako určitou skupinu.[2]

Psychologické pojetí typu vychází z poznatku, že psychické vlastnosti společně představují syndromy, které mohou být charakteristické pro určitý počet lidí; ti tak tvoří skupinu osob s některými společnými vlastnostmi.[2]

H. J. Eysenck (1987) soudí, že pojmy typ a vlastnost ve smyslu faktoru jsou významově téměř totožné – řekneme-li o určitém člověku, že má vlastnost družnosti nebo že je to „družný typ“, znamená to v podstatě totéž. Tedy mnohé, co se říká o vlastnostech, lze říci i o typech. Typy také mohou představovat hodnoty v kontinuu určitého škálování a od třídění vlastností do vylučujících se kategorií se upouští.[2]

Eysenck sám ztotožňuje pojem typ s pojmem faktor osobnosti, neboť podle něj nejde jen o pouhé zobecnění vlastností tvořících syndrom, ale o identifikaci faktoru, který stojí za tímto syndromem.[2]

3.1 Typologie osobnosti

První psychologické typologie, tedy o pokusy konstrukci typů, vznikaly již ve starověku. Jako příklad lze uvést Hippokratovy typy temperamentu z konce 5. století před naším letopočtem. Za vůbec nejstarší systém určování typologie osobnosti můžeme zařadit třídění lidí do dvanácti znamení zvířetníku z období před asi tři tisíce let před naším letopočtem. Pýthagoras v šestém století před naším letopočtem sestavil údajně jako první fyziognomickou typologii.[2]

3.2 Konstituční typologie

Konstituční typologie vycházejí ze souvislostí mezi znaky utváření těla a psychickými vlastnostmi. Novodobým představitelem konstituční typologie, která zaznamenala velký ohlas v Evropě, byl německý psychiatr E. Kretschmer. Východiskem této typologie bylo pozorování souvislostí určitých typů stavby těla s určitými druhy psychických onemocnění. Kretschmer si především povšiml, že osoby se schizofrenním onemocněním mají převážně astenickou stavbu těla a osoby, které onemocněly cyklofrenií, převážně pyknickou stavbu těla. Hovoří tak o souvislostech určitého typu stavby těla a určitého charakterového typu, geneticky vzato tu ale jde spíše o typy temperamentu.[2]

Je především nutné charakterizovat typy stavby těla. Mimo dysplastického, neurčitého typu rozlišuje Kretschmer následující tři typy stavby těla:[2]

- 1) Astenický či leptosomní, který se vyznačuje jakýmsi protaženým vzrůstem; úzká ramena a boky, dlouhé horní a dolní končetiny, skrovná muskulatura vytváří celkový dojem hubenosti, vytáhlosti, slabosti či subtilnosti.
- 2) Pyknický typ je charakteristický sklonem k tloušťce, má měkký široký obličej, masivní krátký krk, vyvinuté břišní pororce, krátké horní a dolní končetiny.

- 3) Atletický typ se vyznačuje širokými rameny, plastickou muskulaturou, nápadné jsou relativně štíhlé nohy, oproti mužům mohou ženy tohoto typu mít více podkožního tuku a vykazovat v obličeji i v tělesné stavbě znaky „mužatek“.

Cyklothymní typ je typický pyknickým typem postavy. Má dvě varianty – vesele živí a méně četní těžkopádně měkcí. Mezi oběma póly pak leží syntonní temperamenty, mezi něž patří klidní humoristé, činorodí praktikové a požitkáři. Obecně jde o charakteristiky mezi dvěma póly: veselost – čilost a zádumčivost – těžkopádnost. Jsou to společensky založení jedinci, jejichž nálady kolísají mezi oběma uvedenými póly s převahou jednoho nebo druhého ladění, mají smysl pro humor, ale snadno se i rozplácí a jsou smutní, splývají s dobou a s prostředím, milují požitek a pohodlí, žijí realisticky, spíše v přítomnosti a bez větších zábran, jsou otevření, sdílní, dobře adaptovaní a mají smysl zejména pro aspekty užitečnosti. Požitkář má variantu jedince s nízkou inteligencí a úzkým duchovním obzorem, ve vyšších vrstvách je to naopak překultivovaný estét, střední variantou jsou činorodí praktikové, které lze najít všude, kde se něco děje, jsou rádi přetížení aktivitou, jsou rezolutní, v dobré náladě, dobrosrdeční. Jiní milují spíše klid a pohodlí a reprezentuje je dobrý, trochu flegmatický chlapík.[2]

Schizothymní typ je typický astenickou postavou. Je člověk záhadné a složité povahy. Takoví lidé mají povrch a hloubku, ale skrz jejich pozorovatelný povrch, vnější fasádu, lze jen stěží zahlédnout skryvané nitro: „Jsou schizoidní lidé, s nimiž můžete žít deset let, ale přesto nelze s jistotou říci, že je známe.“ Obecně se jedná o osoby uzavřené, vážné, plaché, citlivé, často podivínské, jsou to lidé plní rozporů, mají intenzivní vnitřní život, jsou spíše nepraktičtí, citliví a chladní zároveň – přecitlivělí jsou zejména v dospívání. Tento typ je mi diferencovaný, v jeho oblasti nacházíme jemné aristokraty, ale i chladné zločince, patetické idealisty, ale i mrzoutské podivíny, bohémy a darmošlapy, dále i exaltované blouznivce. Za základní varianty lze pokládat jemnocitné, blazeované ironiky, chladné intelektuály, další jsou světu odcizení idealisté upřednostňující abstrakta a abstraktní postuláty cnosti, další variantou jsou chladné panovačné povahy a egoisté reprezentovaní často vyššími úředníky a starými byrokraty, povahy skrz naskrz nudné, ctižádostivé, bez skrupulí; poslední variantou jsou suchaři bez vtípu a bez ohně, trochu přátelští, trochu nepřátelští, nudně tlachající.[2]

Viskózní charakter je typický atletickým typem postavy. Jsou to lidé psychomotoricky klidní a pomalí, v extrémních případech těžkopádní a neobratní, jsou mezi nimi často úspěšní boxeři, vykazují rozvázný, prostý způsob myšlení, malou citlivost a vzrušivost, relativně nejčastějším afektem je u nich explozivní zuřivost, jsou převážně flegmatictí a nevyznačují se silnou vůlí, jak se dříve soudilo.[2]

Osobnost reprezentuje somatopsychický funkční systém, k němuž patří i formy těla, které souvisejí stejně jako psychika s tělesným metabolismem, činností endokrinního systému a dalšími biologickými činiteli. Typ stavby těla je vitální konstanta, s níž jsou spojeny konstanty psychické, přičemž obojí je určováno společným činitelem a vytváří určité typy.[2]

Psychofyzické konstituční typy představují zformování určitých růstových tendencí a funkčních sklonů lidských organismů, za nimiž lze objevit důležité základní zákony života.[2]

Charakterem Kretschmer popisuje celek všech afektivně-volních reaktivních možností člověka, jak vyvstaly v průběhu jeho života, tedy ze zděděných vloh a veškerých exogenních stop.[2]

Společným jmenovatelem stavby těla a charakterového typu je patrně krevní mechanismus, ale je potřeba si uvědomit, že se zde uplatňují i složité interakce mezi vrozenými vlastnostmi temperamentu a zkušenostmi.[2]

Pojetí této typologie je však považováno mnoha kritiky za krajně deterministické až fatalistické, neboť psychický život jedince je zde v podstatě osudově dán, stejně jako stavba jeho těla.[2]

3.3 Typ autoritární osobnosti

Tuto typologii rozvinul se svými spolupracovníky Th. W. Adorno. V této typologii byly zkoumány fašistické postoje a antisemitské předsudky, které byly součástí nacistické ideologie a vedly k brutálnímu vyhlazování příslušníků židovské rasy v nacistických koncentračních táborech.[2]

Tato typologie není přímo typologie nehovoří přímo o typu, ale spíše o syndromu postojů. S touto typologií je možné se také setkat pod názvy typologie antidemokratické nebo fašistické osobnosti, jinými slovy také antidemokratismus nebo fašismus. Nejde o ideologickou, nebo politickou interpretaci, ale o syndrom sociálních postojů a kognitivní koncept.[2]

Za znaky autoritarismu jsou pokládány etnocentrismus, konvencionalismus, rigidní dogmatismus a agresivita. Hovoří se také o vrchnostenském komplexu. Za jeho složku se pokládá zejména autoritární agrese, zaměřená proti jinak smýšlejícím a spojená s postojovou intolerancí vůči etnickým menšinám.[2]

Podle H. Schmidt-Mummendeyové (1972) autoritářská osobnost odmítá to, co je nekonvenční v rámci určitého konzervatismu a nacionalismu. V podstatě jde o komplex předsudků, o kvarianci určitých iracionálních postojů, které jsou spojeny s vyhraněně zaměřenou agresí a hostilitou vůči jistým skupinám nepřátel. Z pohledu hlubinné psychologie se tento komplex hostility jeví jako pokus o kompenzaci vlastních pocitů méněcennosti a projekce pocitů nepřátelství, respektive jako generalizace pocitů ohrožení. [2]

Osoby s autoritárními postoji vykazují vysoké hodnoty na škále fašistických postojů, jsou plny nenávisti a pdezírání, agresivity a cynismu, vykazují intoleranci a dogmatismus, jakož i rasové předsudky a nekritický obdiv k idealizovaným autoritám. Mají tendence integrovat se se silnými a lepšími proti slabým a méněcenným, proto se stávají členy fašistických či fašistoidních, ultranacionalistických, respektive šovinistických organizací. [2]

Komplex postojů či typ označovaný a autoritarismus se vyznačuje těmito složkami: [2]

- konvencionalismus: ctění a hájení norem střední třídy;
- autoritární podřídivost: nekritický vztah k idealizovaným vůdcům jako morálním autoritám;
- autoritární agrese: tvrdé zaměření proti těm, kdo poškozují či ohrožují tradiční hodnoty;
- anti-intracépce: odmítání názorové měkkosti, shovívavosti a dobromyslnosti;
- pověřčivé a stereotypní chování: víra v osudovost a v mystické síly;
- preference pozic moci a síly: identifikace s lidmi v silné pozici, kteří mají moc
- slast z ničení a cynismus: vyhraněné nepřátelství vůči lidem jinak smýšlejícím;
- sklon k projekcím: zejména pocitů ohrožení
- dogmatismus a myšlenková rigidita: nedostatek kritičnosti a smyslu pro humor
- nadměrný zájem o sexuální problémy společnosti: konzervativně založené moralizátorství.

Vyjmenované postoje tvořící syndrom jsou jádrem či podstatnou složkou typu autoritativní osobnosti.[2]

Dalším důležitým aspektem typologie autoritární osobnosti je objev její etiologie, skutečnosti, že je produktem určitých rodinných poměrů, respektive zkušeností z dětského

období. Adorn a jeho spolupracovníci se domnívají, že autoritarismus, který vyjadřuje hluboce v osobnosti zakořeněný rys je v podstatě produktem patriarchálních rodinných poměrů, vyznačujících se nedostatkem vřelosti, zejména ve vztazích mezi otcem a dětmi, a požadavkem bezpodmínečné poslušnosti dítěte vůči rodičům.[2]

To znamená, že autoritární osobnost má základy v rodinné výchově. Dítě místo lásky zkouší pocity povinnosti, potlačuje hostilní citění vyvolané odlidštěním rodinnými poměry a vztah k nepřístupnému otci kompenzuje idealizovanou autoritou.[2]

Avšak podle R. Stagnera (1944) existují hypotetické souvislosti předsudků vůči minoritám, které jsou složkou autoritárního komplexu postojů: šťastné dětství a vztahy dítěte k rodičům plné pohody vedou ke konzervativním postojům v politických a hospodářských otázkách a k výše zmíněným negativním postojům vůči minoritám.[2]

Na základě empirického výzkumu byl potvrzen výklad R. Stagnera: „Nadprůměrný etnocentrismus je vytvářen pozitivním vztahem k rodičům, ... extrémní etnocentrismus podřídivým postojem k rodičům.“[2]

Avšak podřídivý postoj dítěte k rodičům se projevuje jak ve vřelém, tak i v chladném rodinném prostředí. K výkladu vývoje autoritární osobnosti je tedy nutno přibrat další činitele socializace, respektive rodinné výchovy. Jedním z nich, jak upozorňuje Witte, je vlastní politický postoj rodičů. Zdá se tedy, že problém předsudků jako rysů osobnosti a předsudků jako psychologického jádra autoritárního typu osobnosti je složitější, než jak byl zpracován Adornem a jeho kolegy. Mimo to mohou antidemokratické postoje pramenit také ze zklamání určitých osob z fungování demokracie vcelku, z práce jiných institucí a z odporu k přehnanému destruktivnímu liberalismu.[2]

3.4 Typologie W. H. Sheldona

Tato typologie vychází rovněž z předpokládané korelace tělesných a psychických vlastností. Oproti typologii uvedenou Kretschmerem je tato typologie více statistická. Ačkoliv jsou typy stavby těla v podstatě stejné jako typy uvedené Kretschmerem, Sheldon k nim dospěl jinou cestou. Používal především fotografie těl zepředu, zezadu a ze stran. Sheldon tak dospěl k těmto typům stavby těla:

Endomorfní typ	Tělo je utvářeno vnitřně	Tuk
Mezomorfní typ	Tělo je utvářeno vnějšně	Svaly
Ektomorfní typ	Tělo je utvářeno křehce	Nervy

Roli v této typologii hrají tři komponenty – tuk, svalstvo a nervová soustava a typ je dán převahou jednou z nich.[2]

Typologie je založena na fotografiích 4 tisíc posluchačů Harvardovy univerzity. Příslušné psychologické typy pak byly získány pomocí dotazníků, ze kterých byly získány primární komponenty – iscerotonie, která je přiřazena endomorfnímu typu stavby, somatotonie, která je přiřazena mezomorfnímu typu a cerebrotonie přiřazena ektomorfnímu typu.[2]

- Viscerotonní typ temperamentu se vyznačuje realismem, společenskostí, požitkářstvím, pohybovou pomalostí a rozvážností.
- Somatotonní typ temperamentu se vyznačuje aktivitou, energií a touhou po moci, sebeuplatňováním, agresivitou a jistou nezdrženlivostí.
- Cerebrotonní typ temperamentu se vyznačuje precitlivělostí, utlumeností, sklonem k samotářství, vnitřním životem, fantazií.

Sheldonova typologická teorie vychází ze tří principů:[2]

- 1) Neexistují diskrétní somatotypy, ale spíše kontinuální dimenze variace, proto může být tělo spíše určováno počtem dimenzí, než kategorizováno.
- 2) Existuje vztah mezi morfogenotypem vyjádřeným individuálním somatotypem, a dynamikou osobnosti, vyjádřenou v temperamentu.
- 3) Individuální somatotyp je provždy konstantní.

L. A. Pervin (1970, s. 13) podává tuto shrnující a pregnantní charakteristiku Sheldonových typů:[2]

- 1) Endomorfní typ je žoviální a miluje rozkoš.
- 2) Mezomorfní typ je rázný a agresivní.
- 3) Ektomorfní typ je introvertovaný a utlumený.

3.5 Typologie extraverte a introverte

Švýcarský psychiatr C. G. Jung se rozsáhle zabýval srovnávacím studiem dosavadních typologií a sestavil svou vlastní typologii na základě klinických zkušeností a své teorie psychiky.[2]

V této typologii se rozlišují čtyři psychické funkce, nezávislé na obsahu – racionální myšlení a cítění, iracionální čítí a intuici. Čítí a intuice pracují s dojmy a bez hodnocení; intuice je vnitřní vnímání. Myšlení ve spojení s čítím vede k empirii a ve spojení s intuicí ke spekulaci – intuitivní myšlení. Myšlení je hodnoceno prostřednictvím poznatků, rozlišuje správné a nesprávné. Cítění je hodnocení prostřednictvím emocí, rozlišuje příjemné a nepříjemné. Myšlení informuje o faktech a cítění informuje o hodnotách, a proto Jung označuje myšlení a cítění jako racionální funkce. [2]

Racionální a iracionální funkce se doplňují. Je-li někdo vědomě racionální, je současně nevědomě iracionální, a naopak. Rozlišení uvedených funkcí je nutné, protože určují varianty obou základních typů, introverte a extraverte.[2]

Při pozorování lidí je možné zjistit, že někteří jsou koncentrováni na sebe a jiní na své okolí. To vyjadřuje dva základní vztahy, které vytváření celkový stav a zabarvují tak zážitky i jednání. Projevuje se tak zaměření životní energie dovnitř nebo navenek, což znamená uzavřenost vůči sociálnímu okolí nebo naopak otevřenost s potřebou kontaktů, družnost.[2]

Podle novějších výzkumů se však ukázalo, že i lidé výrazně uzavření mívají v období osobních krizí přece jen potřebu kontaktu se sociálním okolím a je pravděpodobné, že nastávají situace, kdy lidé společenští se smyslem pro družnost dávají na čas přednost samotě. Podle tohoto zaměření na sebe či na sociální okolí lze pak lidi třídit na introverty a extraverty. Jungovo pojetí čtyř psychických funkcí pak určuje důležité varianty introverte a extraverte.[2]

- Extravert je více zaměřen navenek, na realitu, na objekty, je společensky založený, otevřený, přístupný, činorodý, závislý na mínění ostatních, myslí, cítí a jedná ve vztahu k objektu, je adaptabilní a praktický založený.
- Introvert je více zaměřen na sebe sama, na svůj vnitřní svět, žije více vnitřně, má bohatou fantazii a představitost, má negativní vztah k objektu a vnější svět ho spíše obtěžuje, je uzavřený nepřístupný, spíše pasivní, zdrženlivý, nespolečenský, nedůvěřivý, ze situace se často stahuje do sebe, v jednání je váhavý, má plno zábran.[2]

Oba typické postoje ke světu jsou komplementární tak, že jeden kompenzuje druhý. Vědomá extraverte je kompenzována nevědomou introvertí a naopak.[2]

4 Typologie MBTI

Tato typologie vychází z Jungového pojetí typologie osobnosti. Vychází z předpokladu, že lidské chování není nahodilé a lze je předvídat, protože se drží určitých pravidelností. Jsou-li v něm pravidelnosti, má-li nějakou stálost, pak je jisté možné jeho rozdílnosti utřídit. Rozdílnosti jsou pak zcela přirozené a neznamenají nějakou úchylku nebo nenormálnost. Systém MBTI je tvořen čtyřmi dimenzemi naší osobnosti. Každá dimenze má své dvě krajnosti, mezi kterými se rozprostírá pole našich preferencí. Preference nevyjadřuje vědomou volbu. Jde o vrozený sklon přistupovat k různým situacím určitými způsoby. Mezi preferencemi a chováním neexistuje přímá vazba. Člověk se rodí se schopností využít všechny preference, ale časem začne rozvíjet zpravidla jednu nebo dvě, které může nejlépe využívat, a připadají mu nejpřirozenější a další pak odsouvá mimo centrum pozornosti.[4]

Všechny preference jsou rovnocenné a každá z nich představuje přirozený souhrn předností a také nedostatků. Každý je do určité míry třeba extravertní a do nějaké míry zase introvertní. Pravděpodobnost výskytu čistého extraverta nebo introverta je mizivá.[4]

4.1 Extraverze (E) a introverze (I)

Jung předpokládá, že mentální psychická energie může být orientovaná směrem ven, nebo dovnitř. Pokud je orientovaná směrem ven, nazval tento stav extravertní, pokud je orientovaná směrem dovnitř, nazývá se tento stav introvertní. Extraverze a introverze není chování, ale orientace, postoj. Řeší otázku, odkud hlavně získáváme podněty pro rozhodování a jednání.[1]

Člověk, pro něhož je zdrojem energie okolní svět, lidé, věci, činnosti, dává přednost extravertnímu typu jednání. Zatímco ten, kdo obnovuje energii o samotě a v klidu, inklinuje k typu introvertnímu.[1]

Extravert je postojový typ, pro něž je příznačný pozitivní pohyb subjektivního zájmu o objekt, přímý, otevřený postoj k vnějšímu světu, což se projevuje v jeho hodnocení a záměrech. Jeho psychická energie směřuje zevnitř ven. Extravert mívá větší počet spíše povrchnějších kontaktů a vztahů. Dává najevo otevřenou, ochotnou a vstřícnou povahu, rychleji a snadněji než introvert navazuje kontakt, lépe se mu vpluje do jakýchkoliv okolností, bez váhání a pochybností se pouští do nových situací, aniž si připouští problémy, které by z takového počínu mohly vzejít. Extravert je společenský, živý, impulzivní, vyhledává změny a novoty, bezstarostný a emocionálně expresivní. Extraverze ovšem není synonymem otevřenosti. Znamená to, že tito lidé berou energii z vnějšího světa a taky ji do něj vracejí. [4]

Pro osoby extravertní orientace je typické: [4]

- Iniciativnost: Iniciují, vyvolávají společenské interakce, představují, seznamují lidi navzájem a propojují je.
- Expresivnost: S oblibou a s malými zábrany sdělují ostatním své názory a dávají najevo své emoce. Jsou hovorní v živém a optimistickém stylu.
- Vstřícnost: Mají kolem sebe rádi hodně lidí, často se připojují k různým již existujícím skupinám nebo zakládají nové.
- Participativnost: Dávají přednost tomu, komunikovat s ostatními osobně a přímo, hovořit s nimi, než jim třeba psát, dělat věci s jinými spíše než sami
- Energie: Bývají tam, kde se něco děje, a strhávají na sebe pozornost, vyzařují energii.
- Společenskost: Chtějí do svých činností zahrnovat druhé anebo být zahrnováni do jejich činností.

K tomu, aby byl někdo pokládán za extraverta, stačí, bude-li tíhnout k většině z těchto charakteristik, zatímco ve zbývajících se může projevat introvertně. [4]

Introvert si podle Junga zachovává odstup, je opatrný ve vztahu mezi svým já a vnějším objektem. Podle Eysencka mívají introverti váhavou, přemýšlivou a otažitou povahu; jsou rezervovaní, mají z věcí spíše obavy, se sklonem k defenzivním postojům a skrývání se za podezřívavé pozorování. Nebývají tak pružní jako extraverti. Nedají se však snadno ovlivnit okolím a mají značnou schopnost soustředit se. Introvert bývá tichý, zahleděný spíše do sebe, intelektuální, spořádaný, emocionálně zdrženlivý a orientovaný na hodnoty. Dává přednost malým skupinkám důvěrných přátel. Introvert je raději ve svém vnitřním světě a důležitější je pro ně jejich osobní subjektivní realita spíše než to, co se děje kolem. I introverti mají však silnou potřebu svazku s jinými, ale mají spíše méně vztahů než extraverti a jejich vztahy bývají hlubší. [1]

Pro introverty jsou typické následující složky: [1]

- Reaktivnost: Preference přenechávat iniciativu ve společenských záležitostech a kontaktech jiným.
- Rezervovanost: Dávají přednost tomu, nedávat své emoce, prožitky a zájmy okamžitě najevo, řeší si své záležitosti sami.
- Intimnost: Mají rádi do hloubky jdoucí vztahy s nemnohými blízkými přáteli.
- Uvážlivost: Více jim vyhovuje komunikace pomocí psaného textu, raději píšou a čtou, než rozmlouvají, protože rozhovor jim dává méně prostoru porozumět sdělení a rozvážit si odpověď.
- Poklid: Tíhnou ke klidným a tichým místům, drží se v pozadí.
- Nezávislost: Ke štěstí se nepotřebují nutně spojovat s jinými lidmi a získávat jejich souhlas, v mnoha případech si vystačí sami.

Extraverze a introverze se však během života mění a vyvíjí. Primitivní introverze se projevuje dětinsky a snaží se přetvářet vnější svět k obrazu svých okamžitých potřeb, choutek, nálad a dojmů. Touto fází prochází každý člověk. Zdravý psychický vývoj však v této fázi nezůstává a vyvíjí se k poznání a uvědomění, které jde za hranice chvilkových vztahů k vnějšímu světu. Zralá introverze není sobecká a je si vědoma nejenom svých niterných a přísně soukromých nadějí, hodnot a snů, ale také kolektivních aspektů vědomí, společných mnoha lidem, které vymezují naši prazákladní propojenost s ostatními. [4]

Primitivní extraverze je velmi sebestředná. Pokud je nevyvinutá, žene se do popředí a chce na sebe strhnout pozornost. Vyžralá extraverze je schopna porozumět a správně si vyložit jednání ostatních právě tak jako umí předvídat. [4]

4.2 Smyslové (S) a intuitivní (N) vnímání

Tato dimenze typologického systému se týká toho, čemu člověk věnuje pozornost, čeho si všímá a jak bere věci na vědomí a co je vlastně pro člověka skutečné. To, jak můžeme rozlišit mezi smyslovým a intuitivním vnímáním, záleží na způsobu shromažďování dat a informací. Obecně lze říci, že lidé, kteří využívají smyslové vnímání, se lépe cítí v kontaktu s tím, co už znají, zatímco lidé, které využívají intuitivní vnímání, jsou více přitahováni tím, co je pro ně nové a jiné. [4]

Pomocí smyslového vnímání člověk přijímá věci takové, jaké skutečně jsou. Vnímají to, co jim zprostředkovávají smysly a reagují na to, co vidí, slyší, cítí a čeho se dotýkají. Vnímání zachycuje konkrétní fyzické stimuly. Lidé se smyslovým vnímáním chtějí znát fakta, kterým věří a bývají více praktičtí. Pamatují si fakta než vztahy mezi nimi a o fakta se mohou opřít a spolehnout se na ně. V různých pramenech lze najít, že s lidmi s převahou smyslového vnímání jsou asi dvě třetiny až tři čtvrtiny populace. Tito lidé také tíhnou

k fyzickým činnostem, pozornosti detailům, praktickým aplikacím, práci se stroji a nástroji a k práci, která přináší konkrétní a měřitelné výsledky. [4]

Typologická preference ke smyslovému vnímání je složena z těchto složek: [1]

- Konkrétní: Zajímají je fakta a jen s opatrností opouštějí území toho, co je prokazatelné.
- Realističtí: Řídí se zdravým selským rozumem a zabývají se tím, co je proveditelné.
- Praktičtí: Dbají o to, aby věci fungovaly a něčemu užitečnému sloužily.
- Empiričtí: Učí se tak, že věci vyzkoušejí a prověří, opírají se o znalosti toho, co sami odpozorovali nebo zkusili a co se osvědčilo; nemají rádi abstrakce, obecné teorie a spekulace.
- Tradicionalističtí: Ctí a spoléhají se především na to, co je prověřeno časem, neprahnou po novotách za každou cenu.

Naproti tomu intuitivní typ nevnímá realitu přímo, ale žije mnohem spíš tím, co by mohlo být, představováním si budoucnosti. Dívají se tedy na věci tak, jak by mohly být, nikoliv tak, jak jsou. Jestliže se smyslový typ vyžívá ve faktech, intuitivní typ má raději nápady, ideje a možnosti, nové problémy a přístupy ke starým úlohám. Problém člověka, který je intuitivním typem může být ten, že může být tolik soustředěný na možnosti a budoucnost, že mohou přehlédnout a podcenit současné problémy a potíže. [4]

Lidem s intuitivním vnímáním jde lépe vymyšlení nových věcí, ale zavádění nových poznatků do praxe raději přenechávají lidem se smyslovým vnímáním. Často také skáčou od jedné činnosti ke druhé a mohou být podráždění realitou. [4]

Preference lidí s intuitivním vnímáním je složena ze složek: [1]

- Abstraktní: Čtou mezi řádky, snaží se vymknout z reality, hledají skryté významy či nová spojení a možnosti.
- Nápadití: Jsou vynalézaví a hledají neotřelé způsoby jak na věci pohlížet nebo jak je dělat.
- Odvozující: Mají rádi znalosti pro ně samé, bez nutné vazby na jejich bezprostřední praktické využití a s oblibou vyvozují z existujících znalostí nové poznatky a závěry.
- Teoretičtí: Důvěřují teoriím a sami je vytvářejí; nemají potíže s hypotézami, objevují skryté zákonitosti a formulují nové, spíše než by hledali praktické využití.
- Originální: Jsou puzeni k novému a usilují o to, aby oni sami nebo jejich dílo bylo alespoň v nějakém ohledu nové, jedinečné a nezaměnitelné.

Lidi s intuitivním vnímáním vede dopředu to, že se dívají dopředu a vzhůru a vidí, jak by se daly věci zlepšit, nebo dělat jinak. Mnohem raději budou vynalézat stále nové věci, než aby je začaly vyrábět. To za ně musí udělat lidé se smyslovým vnímáním. I ti však mají své tušení a vize, ale nevěnují se jim natolik, protože jsou k nim podezřívavější a méně jim věří. Lidé se smyslovým vnímáním pochybují o věcech, které nemohou zopakovat. [4]

4.3 Funkce hodnocení – Myšlení (T) a cítění (F)

O to, jak bereme věci na vědomí, se starají funkce smyslového a intuitivního vnímání. Abychom dokázali rozpoznat, které věci pro nás mají význam a které ne, musíme použít vyhodnocovací funkci, buď funkci myšlení anebo funkci cítění. [4]

Lidé, kteří dávají přednost neosobnímu a objektivnímu způsobu organizování a rozhodování, bez ohledu na to, co by si přáli oni sami, nebo někdo jiný, využívají funkci myšlení. Mají problém, pokud se mají rozhodnout osobně, podle svého cítění a přání. Právě takový způsob je typický pro lidi využívající funkci cítění. [4]

Pomocí smyslu nebo intuice přijímáme vjemy nebo počitky a můžeme je posuzovat ze dvou protikladných hledisek. Pro postavení do objektivního řádu věcí používáme funkci myšlení, cítění naopak hodnotí jejich přijatelnost. Pro myšlení je nejdůležitější předvídatelnost, předmětná, neosobní, obecná a nadčasová, založena na logice příčin a následků, bez ohledu na osobní stanoviska. Naproti tomu cítění je osobní, individuální, jedinečné, založené na hodnotách člověka, přesvědčení, či vztazích. [4]

Z pohledu typologie mají lidé s preferencí myšlení tyto složky: [1]

- Logičtí: Ideální pro ně je rozhodovat se neosobně, bezrozporně, pouze na základě zvážení všech pro a proti.
- Racionální: Dávají přednost objektivní a transparentním postupům bez emocí.
- Tázající se: Cítí nutkání vyjasňovat si věci mnoha dotazy.
- Kritičtí: Věří, že dobrých výsledků se dosáhne skepsí a tím, že se poukáže na to, co ještě není dobré, nikoliv chválením toho, co již není třeba zlepšovat.
- Neústupní: Jakmile jsou přesvědčeni, že mají pravdu, trvají na ní a snaží se ji prosadit

Lidé s převahou funkce cítění se snaží vcítit se do situací, umí s lidmi soucítit a většinou s nimi dobře vychází. Neumí sdělovat nepříjemné zprávy o svých rozhodnutích přemýšlí tak jak se asi dotknou ostatních lidí. Pro tyto lidi je důležité, aby je někdo povzbuzoval, chválil je a oceňoval, protože dělají věci, které se setkávají se souhlasem jiných. Protože mají sklon vyhýbat se konfliktům, raději než aby prosadili své stanovisko, zaujmou stanovisko jiné, které je přijatelnější pro všechny, protože navázání a udržení přátelských vztahů je pro ně důležité. [4]

Lidé s převahou cítění mají tuto preferenci složenou s následujícími složkami: [1]

- Vcítující se: Rozhodují se podle toho, jak by bylo jim samým v kůži toho druhého.
- Soucítí: Při rozhodování berou v potaz to, co je lidem milé a nemilé, to vše ve vazbě na osobní hodnoty.
- Přizpůsobiví: Jsou schopni přijmout postoj „je-li to pro tebe opravdu tak důležité, tak já se přizpůsobím.“
- Přijímající: Tolerují a respektují názory jiných se snahou najít v jiných lidech nebo odlišných názorech vždy něco dobrého.
- Citliví: Jsou schopni vidět obě strany mince a hledají nejdříve to, na čem je možné se shodnout.

Funkce myšlení a cítění je jako jediná částečně ovlivněna společností. Existuje určitý stereotyp, že muži mají převahu preference myšlení a ženy převahu preference cítění. Tento stereotyp je obecně přijímán společností. Podle průzkumů používá 60% mužů funkci myšlení a 60% žen funkci cítění. Tento stereotyp může být také zdrojem problémů, protože se po mužích vyžaduje, aby využívali funkci myšlení, ale pokud je jejich preferencí cítění, mohou být považováni za méněcenné nebo neschopné. Naopak pokud je u žen požadována převaha funkce cítění a jejich preference je myšlení, mohou být považovány za mužatky. Tento stereotyp u žen již nevytváří tak ostré hrany ve společnosti, protože je stále více prosazováno, že ženy mohou dělat i mužskou práci. Problém tohoto stereotypu může být také v tom, že může způsobit vnitřní rozpolcenosti v používání této funkce a vést ke špatnému rozvoji této funkce. [4]

4.4 Usuzování(J) a vnímání(P)

Předchozí tři rozměry jsou součástí typologického systému, který vytvořil Jung. Tento poslední rozměr Jung nevažoval a tak nebyl obsažen v jeho typologickém systému. Rozměr usuzování a vnímání byl přidán na základě pozorovaných vlastností osobností

Katherinou Briggs a nazvala ho orientací vůči vnějšímu světu. Extravertní jednání a chování poukazuje na zaměření konkrétního osobnostního typu. To se podle ní odehrává v protikladu rozhodného, uspořádaného a plánovitého jednání nebo naopak spontánního, ad hoc a uvolněného vystupování a chování. [4]

Tento rozměr je velmi rozhodující pro určení, jakou funkcí se člověk bude obracet směrem ven, tedy která jeho funkce bude extravertní a kterou funkcí se bude obracet dovnitř, tedy která funkce bude funkcí introvertní. Určení extravertní a introvertní funkce je potřeba pro rozlišení dynamiky typu osobnosti. [4]

Pomocí funkcí usuzování a vnímání můžeme rozlišit to, jestli lidé dávají přednost věcem již jednou uzavřeným, nebo mají rádi věci v pohybu a neukončené. Lidé, kteří dávají přednost věcem již uzavřeným jsou usuzující a lidé, kteří se stále nemohou rozhodnout a jakoby stále čekají na příležitost a jsou stále připraveni zareagovat, jsou vnímající. Můžeme vidět, že usuzující jsou nesví, pokud se stále něco otevírá a nenachází se řešení a rozhodnutí. Klid nacházejí až s definitivním rozhodnutím. Naopak lidé vnímající stále rozhodnutí odkládají a může se tak zdát, jako by se stále nemohli rozhodnout. Oni jen vlastně nechtějí věci uspěchat a stále hledají nové okolnosti, které by jim mohli v rozhodnutí pomoci. Na rozdíl od usuzujících, pokud se vnímající rozhodnou, cítí pak tlak a výčitky, že se třeba rozhodli špatně, nebo mohli ještě počkat na další okolnosti a spíše se snaží, aby běh události rozhodl sám. [4]

Usuzují se v typologii MBTI projevují následujícími prvky: [1]

- Systematičnost: Schopnost důkladně se předem připravit a počítat se všemi možnostmi.
- Plánovitost: Pocit nutnosti mít v zásobě závaznou a pokud možno dlouhodobou představu jak na věci jít a jak je dělat.
- Začínat brzy: Puzení pouštět se do věcí záhy a vyhnout se tak zoufalému finiši na poslední chvíli.
- Rozvrhování: Spoléhání se na předem stanovená, zavedená a osvědčená pravidla rozpočtování a přidělování zdrojů jako na nejúčinnější způsob, jak věci zvládat.
- Metodičnost: Vytvoření přesných a jasných postupů, které krok po kroku stanovují, jak to či ono udělat.

Pro lidi, kteří mají převahu usuzování je typické, že umí být velmi rozhodní a zpravidla si umí své rozhodnutí prosadit. Také je pro ně typické, že se vyjadřují v infinitivech, nebo rozkazovacích způsobech. [4]

Opak tvoří lidé, kteří mají převahu vnímání. Pro ně jsou termíny úkolů spíše jen orientačními body. Jestliže usuzující lidé mají rádi pořádek a razí zásadu „nejdřív práce, pak zábava“, pak vnímající nechápu, proč by práce nemohla být současně zábavou, proč by tedy nemohlo existovat zaměstnání, které spojuje obojí. [4]

Vnímající se projevují těmito prvky: [1]

- Uvolněnost: Libování si v překvapeních a nechávání se nést proudem života a událostí, které přináší.
- Otevřenost: Snaha věci jednou provždy neuzavírat a nenechat se spoutat neměnnými plány, záměry a postupy.
- Pracovat až pod tlakem: Vyčkávat až do poslední chvíle a pak využít závěrečného vzepětí energie k dokončení úkolu.
- Spontaneitu: Nesnášení rutiny a záliba v hledání stále jiných způsobů, jak dělat to či ono tak, aby to bylo stále zajímavé a nedegenerovalo.
- Bezstarostnost: Víra, že to, co bude potřeba, se „samo“ v pravou chvíli „nějak“ objeví.

4.5 Proces učení v závislosti na osobnostním typu

Z předchozích stránek a popisu jednotlivých složek osobnosti je asi zřejmé, že proces učení je velmi závislý na osobnostním typu. Každý dobrý pedagog ví, že styl učení, který vyhovuje jednomu studentovi, nemusí vyhovovat studentovi jinému. Aby to nebylo tak jednoduché, každý pedagog navíc upřednostňuje při výuce svůj styl učení. Osobnostní typ tak pomáhá poznat, identifikovat a vysvětlit, jak studenti reagují na různé pedagogické přístupy a metody a také jak jsou u jednotlivých studentů účinné. [4]

4.5.1 Rozdíl v učení mezi extraverty a introverty

Pro extraverty je důležité, aby se mohli určitou znalost naučit, potřebují o ni hovořit. To znamená, že pokud extraverti nedokáží něco vyslovit, nebo říct, znamená to pro ně, že tuto skutečnost zřejmě neví. U introvertů zase platí, že musí o znalosti popřemýšlet – musí znalost zvnitřnit. Proto se může zdát, že se extraverti jeví jako lepší studenti než introverti, kteří tiše sedí a učitel si pak může klást otázky: „Slyšeli vůbec? Vnímali? Tuší, o čem byla řeč?“ [4]

Jak již bylo zmíněno v kapitole o extraverci a introverzi, introverti vnímají více do hloubky. Poznatky tak musí souviset s vnitřní zásobou znalostí a zkušeností, a protože potřebují o věcech popřemýšlet a zvnitřnit je, potřebují na to daleko více času než extraverti. Extraverti se raději učí metodou pokusu a omylů, protože to pro ně zprostředkovává vnější zážitky a přitahuje je změna a pestrost. [4]

4.5.2 Rozdíl v učení mezi usuzujícími a vnímajícími

Rozdíl v učení mezi usuzujícími a vnímajícími je velmi dramatická, snad ještě větší, než rozdíl mezi introverty a extraverty. Snad již od předškolní výchovy mají vyučující silný názor na to, jak mají různé věci vypadat správně – jak má být správně upravený sešit, jak si mají studenti dělat poznámky, jak má vypadat uklizená a nachystaná lavice, atd.... To je na jednu stranu velmi vítané usuzujícími, kteří ve věcech mají přesný řád a pořádek, ale dost nevhodné pro vnímající. Z tohoto pohledu je také dost negativních projevů ze strany učitelů právě na vnímající. Již od malička se v nich vyvíjí pocit viny za věci, které nejsou schopné zvládnout. Škola tak rozvíjí vlastnosti, které jsou typické pro usuzující a prosazuje ho jako jediný správný a nedává dost prostoru pro rozvoj vlastností typických pro vnímající, pro které je typické přizpůsobení se, improvizace a příjem informací takové jaké jsou. [4]

Když před sebou student má jasný plán kam chce práci dovést a co všechno chce zvládnout, je to výhodnější pro usuzujícího studenta. Jasný plán a cíl není však pro vnímajícího studenta příliš vítaný. Také ve zkoušení je pro usuzujícího studenta důležité, aby se zkoušelo a hodnotilo podle přesně stanovených a jasných pravidel. Podle toho se i usuzující studenti připravují na zkoušení a známka je pro ně v mnohých ohledech více než samotné znalosti. Naopak pro vnímající je výhodnější, pokud se ve výkladu začne nějakým tématem, ale výklad se v průběhu hodiny stočí někam jinam, kam pedagog ani původně neplánoval. Protože vnímající chtějí spojit hru s prací, respektive nevidí důvod, proč by tomu mělo být jinak, je potřeba aby i výuka měla nějaké prvky hry. [4]

4.6 Rozdíl v učení mezi temperamenty

4.6.1 Temperament hráče

Tomuto temperament se daří ve vzdělávání asi nejméně ze všech. Jak již víme, temperament hráče je velmi živý a nebaví ho tedy sedět celou hodinu na jednom místě. Protože žijí přítomností, je pro ně problém učení všeho druhu. Nedokáží dohlédnout do budoucnosti a najít tam cíl vzdělávání. Prostě nedokáží dohlédnout přes horizont několika let. Mnoho hráčů patří ke kinestetickým studentům, kteří se učí praxí a příklady. Na toto se

v našem školství dost zapomíná a klasické vzdělávání tak opravdu tomuto temperamentu neseď. Může se pak stát, že se před vzděláváním zatvrdí úplně a skončí před branami vyššího vzdělávání a odchází do praktického života, který pro ně má větší naplnění. Při hodnocení je pro hráče důležité vědět jak si vedli, než kam dospěli a jaký je výsledek. [4]

4.6.2 Temperament strážců

Pro strážce je tradiční výuka velmi vyhovující. Už jen proto, že většina učitelů je taky s temperamentem strážce. Protože lidé tohoto temperamentu mívají trvale nenaplněnou touhu sloužit a být užitečný, často se ve škole ujímají různých funkcí – jako třeba předseda třídy. Ze všech temperamentů jim nejméně vadí učení se zpaměti, dodržování kázně, domácí úkoly a další prvky klasické výuky. [4]

Pro výuku lidí tohoto temperamentu je velmi cenné vést je za „ručičku“ krok za krokem osvědčeným metodickým postupem. Každý nový poznatek potřebují kousek po kousku rozebrat, ověřit a vstřebat. Pro strážce je zcela nepostradatelná určitá, konkrétní a podrobná zpětná vazba. [4]

Naopak účinný způsob, jak studenty temperamentu strážce od výuky odradit je nechat je samotné, aby si našli cestu k řešení. Tato metoda výuky se zcela mine účinkem. Strážci potřebují přímou interakci s učitelem nejlépe v tiché učebně. Potřebují uspořádanost učiva, učebnic, jistotu a také konzistentnost. Nemají rádi, když učitelé improvizují, ale imponuje jim, když učitel přijde do hodiny řádně připraven a hodina má přesně stanovený řád a spád. [4]

Pro strážce je také důležitá negativní kritika, se kterou se zvládnou bez větších problémů vyrovnat tím, že se pokusí zlepšit svou práci, která nebyla na požadované úrovni. Protože strážci nemají problém učit se pojmy zpaměti, mají rádi fakta, jasné postupy a řád, dobře se tak učí takovým předmětům – například gramatice, aritmetice a jazykům. Ve slohu mohou znejistět, protože nemají rádi dlouhodobé samostatné projekty. Také ve vyšší abstraktnější matematice mohou mít problémy. [4]

Pokud pedagog od studenta strážce žádá improvizaci a spekulace, snažit se hádat a „vařit z vody“, nemusí uspět, protože je to oblast, kterou ve které se strážci vůbec necítí dobře. [4]

4.6.3 Temperament racionálů

Pro temperament racionálů je typické, že pokud je zaujme některý z předmětů, mohou se těmto předmětům věnovat natolik, že obvykle žádné další činnosti nestíhají – ani další předměty, ani jinou činnost ve volném čase. Může se tak snadno stát, že ve znalosti v těchto předmětech předčí znalosti vyučujících. Podobně jako hráči, racionálové se učí metodou pokusu omylu, ale s tím rozdílem, že se naučí základní principy a další „drobnosti“ se doučí až později, když je budou potřebovat. Nemají rádi, když se látka zbytečně rozmělnuje a neustále se dokolečka opakuje. Nesnesou učební styl přednášky a nesevědí jim rutina, lpění na úpravě sešitu, přílišné podrobnosti a nepružné postupy. [4]

Racionálové tíhnou spíš k předmětům neživé přírody jako je matematika, fyzika, přírodopis, či chemie, které jsou založeny na logických principech, které jsou pro racionála tolik důležité. Protože racionálové se chtějí neustále zlepšovat, vadí jim, když učitel zvolňuje kvůli ostatním pomalejším žákům a chtějí postupovat stále vpřed. [4]

Problém racionálů může být i v tom, že jak se neustále zlepšují, nevědomky dennodenně testují své učitelé. Jakmile se stane, že pedagog jejich testem neprojde mohou se jevit jako drzí, otravní a neukáznění. Racionál však testuje schopnosti a kvalifikaci pedagogů, ale testuje tím i svou vlastní kapacitu ve zvládnání nových poznatků. [4]

4.6.4 Temperament idealistů

Podobně jako racionálové idealisté upřednostňují zážitkovou formu výuky. Jen stěží se něco naučí z paměti, ale mají-li použít pojmy v experimentu, nemají problém je pak při zkoušení vyjmenovat a vysvětlit. Pro idealisty je velmi důležité, aby měl s vyučujícím kladný vztah. Proto je pro pedagoga důležité, aby znal idealisty jménem a nebyli tak jen položkou v třídní knize. Protože upřednostňují zážitkovou formu výuky, rádi hrají role, příznivě reagují na metafory i fikce. Dlouhodobě dobře snáší samostatnou práci, ale občas potřebují zpětnou vazbu o tom, zda si vedou dobře. Špatně snáší negativní kritiku, takže je potřeba jim pochválit, co jim skutečně jde a v nedostatcích je lepší je spíš povzbudit a navrhnout jak by se mohli zlepšit. Zatímco hráčům vyhovuje soutěžení, idealisté upřednostňují spolupráci. [4]

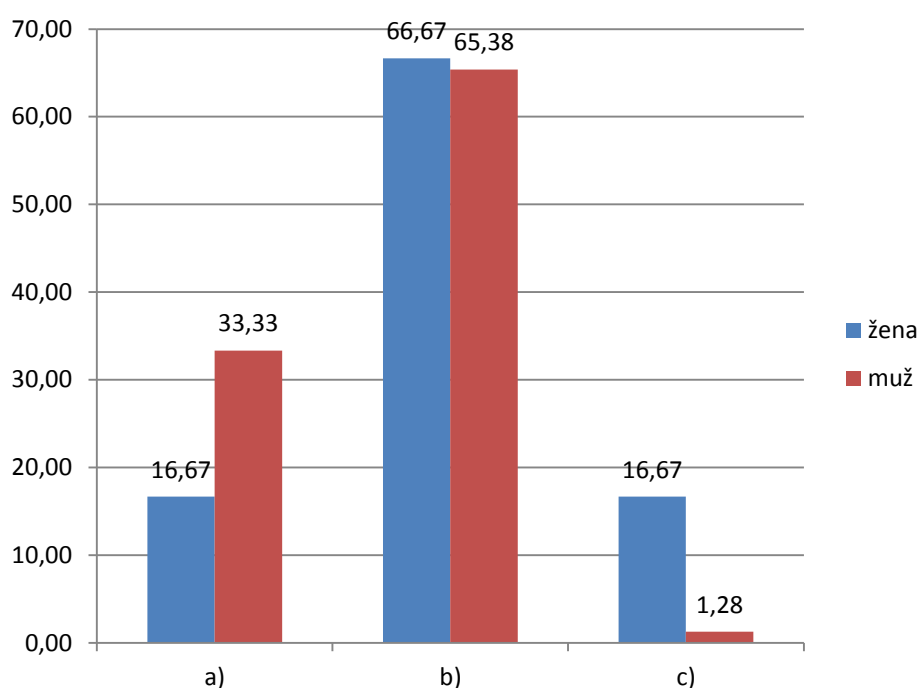
Problémem, hlavně introvertních, idealistů je, že bývají přecitlivělí na odmítnutí a často se zdráhají navazovat kontakty se spolužáky, hlásí se málo a váhavě, že málo informovaný učitel může dávat prostor jiným studentům. Protože u nich převládá preference cítění, při soutěžích cítí s ostatními a jediná soutěž, která jim vyhovuje, je soutěž se sebou samými ve zlepšení svých dosavadních výsledků a znalostí. Pro preferenci cítění mohou také mít snahu vyhovovat ostatním a tím mít i dobré studijní výsledky, ale na druhou stranu se pak mohou při volbě povolání a vyššího vzdělávání rozhodnout právě pro skutečnost, aby někomu vyhověli. [4]

5 Praktická část

V praktické části jsou detailně rozebrány výsledky dotazníkového šetření. Na přání vedení střední školy, na níž probíhala výzkumná sonda, není možné uvést jméno školy, její typ a studijní obor, kterého se výzkumná sonda týkala. V dotazníkovém šetření jsem se snažil zjistit, zda mají osobnostní vlastnosti středoškoláka vliv na jeho studijní úspěšnost. Dotazník byl předložen skupině osmi studentů ve věku 18 a 19 let pro ověření správnosti dotazníku. Studenti otázkám i odpovědím rozuměli.

1. Ve třídě se zpravidla bavíte:

- s několika málo lidmi, které velmi dobře znám,
- s více lidmi, včetně těch, které znám málo nebo skoro vůbec,
- nevím.

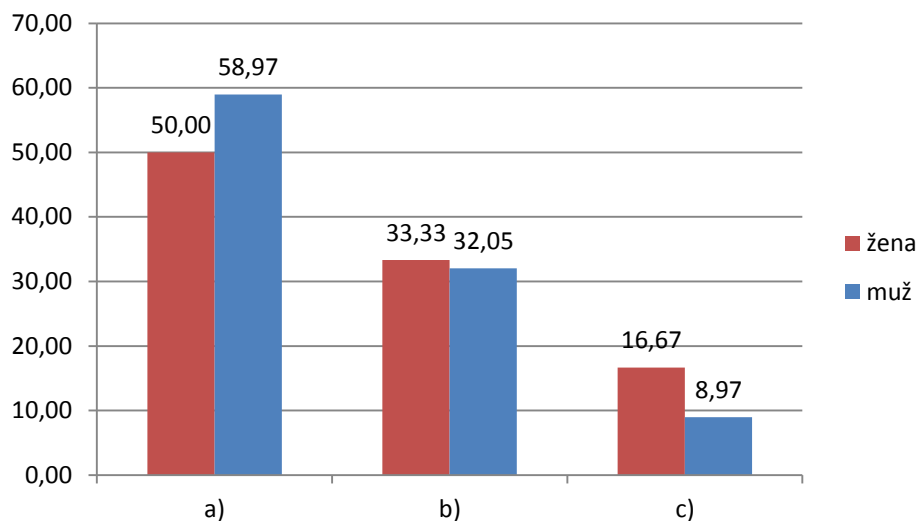
Obrázek 1

Z obrázku 1 vyplývá, že největší procento respondentů zvolilo odpověď, že se baví s více lidmi, včetně těch, které znají, které znají málo anebo skoro vůbec. Tato otázka zkoumá, zda jsou respondenti introverti, nebo extroverti. Jak je z obrázku patrné, téměř třetina žen je introvertních, protože se baví pouze s lidmi, které velmi dobře znají. Problematický ale může být také počet odpovídajících žen, kterých je ve zkoumaném prostředí jen velmi málo. Téměř dvě třetiny mužů a dvě třetiny žen tedy ve zkoumaném prostředí můžeme považovat za extroverty. Šestina mužů se zdá jako introvertních a další šestina odpověděla, že neví, s kterými lidmi se baví.

Výsledek není ani nějak překvapivý, protože podle výzkumů by mělo být v populaci více extrovertů než introvertů.

2. Představte si, že za vámi a vaším spolužákem přijde učitel s nabídkou vedení projektu. Máte se domluvit, kdo bude vedoucí a kdo asistent vedoucího. Co uděláte?

- a) Přenechám vedení projektu spolužákovi.
- b) Prosadím si, že chci být vedoucí projektu já.
- c) Nevím, co bych udělal(a).

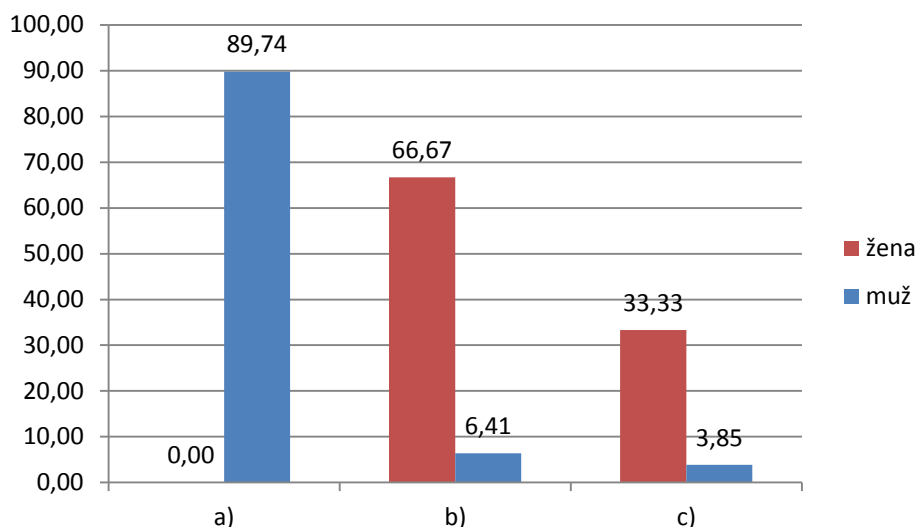
Obrázek 2

Stejně jako otázka 1, zkoumá otázka 2 introverzi a extraverci. Z pohledu otázky se jedná o to, jak jsou studenti iniciativní a mají ambice se prosadit. Jak ukazují výsledky na obrázku 2, padesát procent žen raději přenechá vedení svému spolužákovi, nebo spolužačce a stejně tak vedení projektu přenechá i padesát devět procent mužů. Třetina žen a téměř třetina mužů se rozhodne prosadit se do vedení projektu. Šestina žen a devět procent mužů neví, zda by chtělo být vedoucím projektu anebo ne. Z výsledků vyplývá, že padesát procent žen a padesát devět procent mužů se kloní k preferenci introverze, kdežto třetina žen a třetina mužů raději používá extraverci. Tento výsledek ale může být ovlivněn situací ve škole, kdy například vedení projektu obsahuje další náležitosti, které mohou být náročné, proto může většina studentů volit možnost vedení projektu se vzdát.

3. Třídní učitel onemocněl a pověřil vás, abyste celé třídě vyřídil vzkaz o exkurzi.

Jak se zachováte?

- a) Postavím se před celou třídu a všem spolužákům přednesu vzkaz od třídního učitele.
- b) Raději napíšu spolužákům e-mail, domluví se s jiným vyučujícím, zda by nemohl vzkaz přednést on, nebo zvolím jiný způsob jak vzkaz vyřídít.
- c) Nevím, jak bych se zachoval(a).

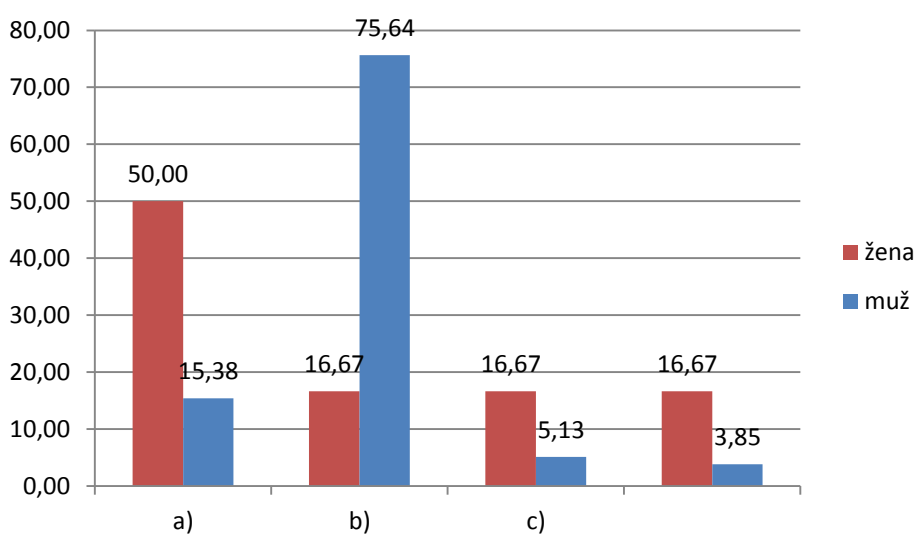

Obrázek 3

Otázka tři se také snaží nalézt odpověď na introverzi a extraverci studentů. Z obrázku 3 je patrné, že téměř všichni muži by při se při pověření od třídního učitele postavili před třídu a přednesli by vzkaz. Jen šest procent mužů by zvolilo jiný způsob, například vyřízení pomocí e-mailu. Stejně tak, jiný způsob vyřízení vzkazu by zvolily i dvě třetiny žen. Je velmi zajímavé, že by se před třídu nepostavila žádná žena. Ale tento jev si můžeme snadno vysvětlit právě malým počtem žen v celkovém zkoumaném vzorku. Téměř třetina žen neví a necelé čtyři procenta mužů neví, jak by se v takové situaci zachovali.

4. Ve výuce dáváte přednost:

- teoretickému výkladu,
- praktickým ukázkám, na které si mohu sáhnout, mohu je vidět, nebo slyšet,
- kombinací obou způsobů,
- nevím, nebo dávám přednost jinému způsobu.

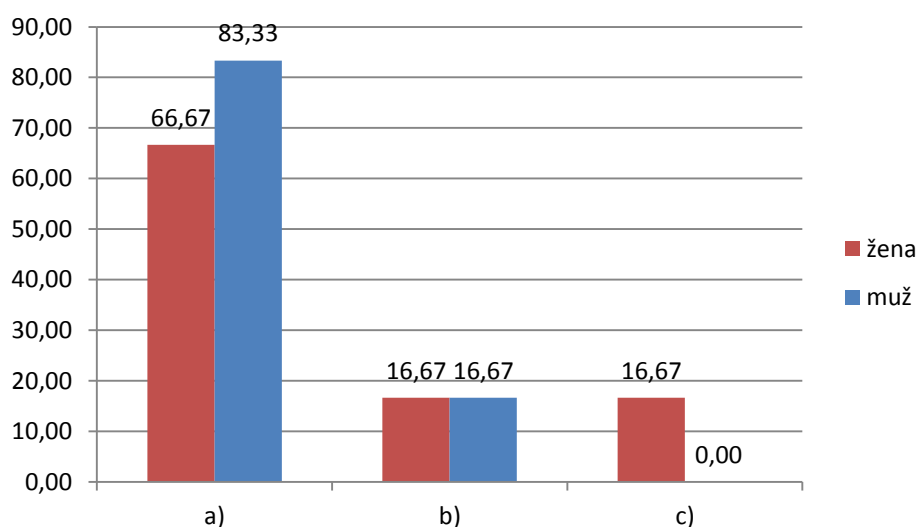

Obrázek 4

Otázka číslo 4 zkoumá výskyt preference smyslového nebo intuitivního vnímání. Z obrázku 4 je patrné, že největší procento mužů dává přednost smyslovému vnímání, tedy zážitkové činnosti během výuky, praktickým ukázkám, na které si mohou šáhnout, mohou je vidět anebo je mohou slyšet. Téměř polovina dívek však dává přednost intuitivnímu vnímání a ve výuce je spíše zaujme teoretický výklad. Pouze pět procent mužů a šestina žen nedává přednost teoretické výuce před praktickou a naopak. Tři procenta mužů a šestina žen dává přednost jinému způsobu výuky anebo neví, zda je pro ně lepší výuka praktická, nebo teoretická, případně oboje.

5. Když se připravujete na hodinu a učíte se podle zápisu z minulé hodiny:

- naučím se přesně to, co mám napsáno v sešitě,
- o zapsaných věcech přemýšlím, zda by se nedaly zlepšit,
- na hodiny se nepřipravuji.

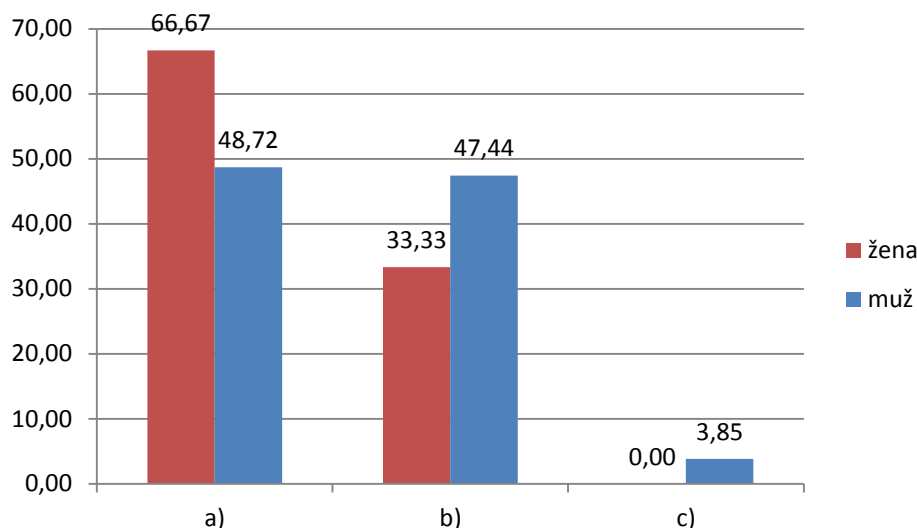

Obrázek 5

Otázka pět opět zkoumá preferenci smyslového a intuitivního vnímání. Pro intuitivní vnímání je typické, že při čtení textu, nebo učení, vidí další souvislosti, než pouze ty, které jim byly vysvětleny během výuky. Z obrázku pět je patrné, že hledání dalších souvislostí a tedy využívání intuitivního vnímání dává přednost šestina žen a šestina mužů. Další šestina žen se na hodiny nepřipravuje. Přes osmdesát procent mužů a dvě třetiny žen, dává přednost smyslovému vnímání a učí se pouze to, co jim bylo nadiktováno během hodiny a nehledají další souvislosti v zapsané látce.

6. Co uděláte, když vyučující přijde s novým postupem pro řešení úlohy, který je jednodušší?

- Naučím se nový postup, je přece jednodušší.
- Budu používat starý postup, i přesto, že je složitější.
- Nevím, co bych udělal(a).

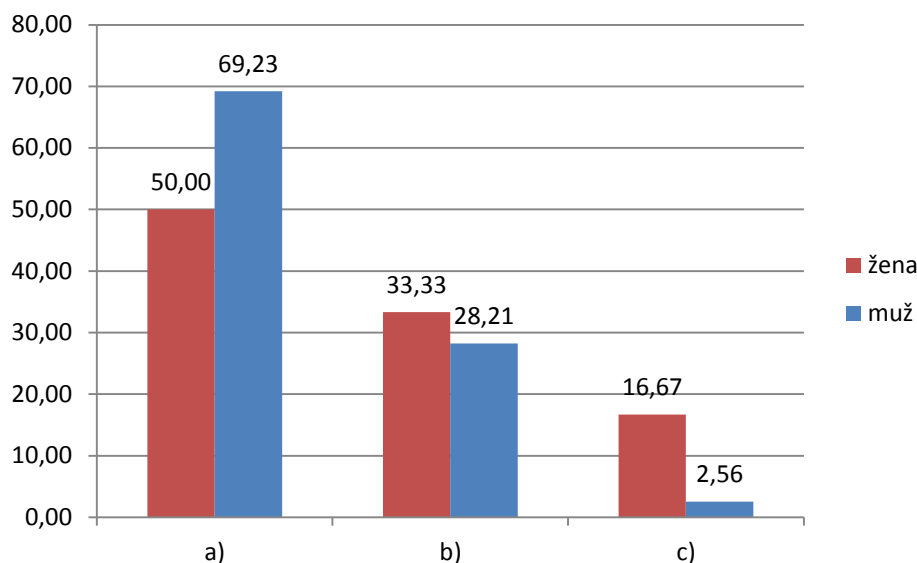

Obrázek 6

I otázka šest zkoumá intuitivní a smyslové vnímání avšak z pohledu využití nových znalostí, které zlepšují dosavadní znalosti, nebo přinášejí nové poznatky již probrané oblasti učiva. U mužů je to zhruba půl na půl. Jedna polovina začne využívat nové znalosti a poznatky, druhá polovina zůstane u starého způsobu řešení i přesto, že starý způsob je složitější a náročnější. U žen se „novátorství“ vyhýbají dvě třetiny zkoumaného vzorku. Jedna třetina žen raději využije nový způsob řešení úlohy, než starý a složitější. Necelé čtyři procenta mužů neví, jestli by se rozhodli pro nové řešení, nebo by raději zůstali u starého a osvědčeného postupu.

7. Požádal(a) jste spolužáka(spolužačku) o vysvětlení látky a on vám látku vysvětlit tak, že jste ji zcela pochopil(a). V průběhu hodiny byl spolužák vyvolán(a) ke zkoušení na látku, kterou vám vysvětlil(a), ale na učitelovi dotazy odpovídal(a) špatně a byl(a) ohodnocen známkou čtyři:

- a) domnívám se, že pokud spolužák(spolužačka) neodpovídal(a) při zkoušení správně, takovou známku si zaslouží,
- b) vím, že spolužák(spolužačka) látku umí, možná byl(a) nervózní, a proto vnímám hodnocení jako nepřiměřené,
- c) nevím, nebo si nedokáži takovou situaci představit.

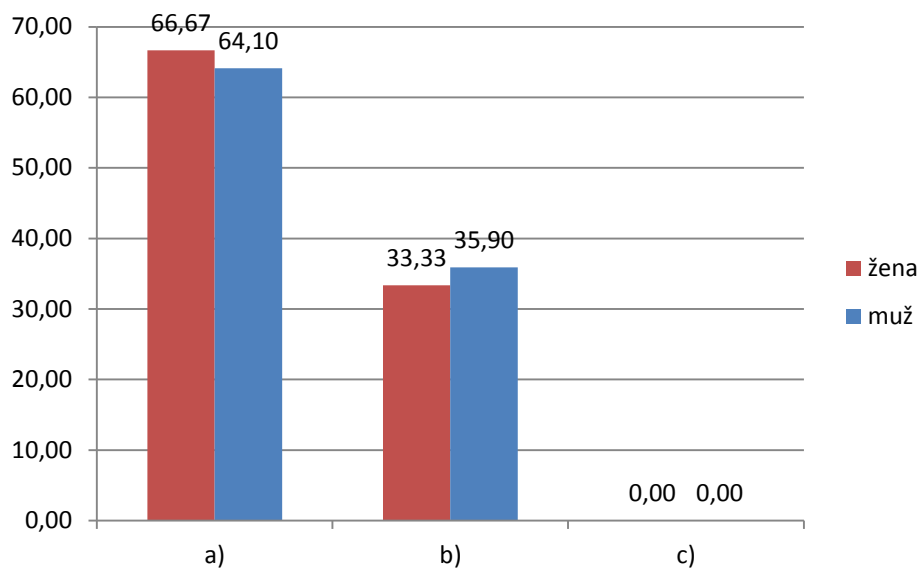

Obrázek 7

Otázka sedm zkoumá vzorek z pohledu preference cítění a myšlení. Podle teorie, má tato preference oporu v rozdělení společnosti, kdy muži mají převahu preference myšlení a ženy mají převahu preference cítění. Podle teoretických poznatků lidé s převahou myšlení se spíše snaží rozhodovat neosobně, objektivně, podle skutečných faktů. Lidé s převahou myšlení se snaží vcítit do druhého člověka a přemýšlí o jeho pocitech. Téměř polovina žen vykazala převahu myšlení, stejně tak skoro sedmdesát procent mužů. Výsledek preference myšlení u žen je trošku překvapivý, ale dá se to vysvětlit typem školy, na které byla výzkumná sonda prováděna. Třetina žen a necelých třicet procent mužů má převahu preference cítění. Šestina žen a dvě a půl procenta mužů si nedokáže situaci popisovanou v otázce.

8. Pracujete ve skupince na několikadenním projektu a vedoucí skupinky odmítá přijmout váš nápad na vyřešení úkolu a předkládá nápad svůj, o kterém jste přesvědčen, že je špatný. Co uděláte?

- a) Ve volném čase úkol vyřeším sám(sama) a ukážu tak vedoucímu, že jsem měl(a) pravdu.
- b) Přizpůsobím se a přijmu nápad vedoucího skupinky.
- c) Nevím, co bych udělal(a).

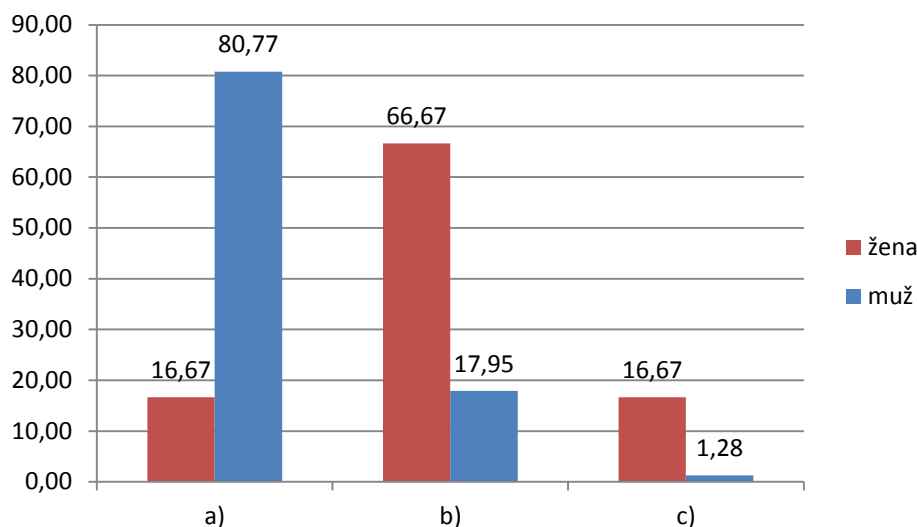

Obrázek 8

Z obrázku osm je vidět, že výsledek je velmi vyrovnaný mezi muži a ženami. Je vidět, že ať už mezi ženami nebo i muži jsou dvě třetiny těch, kteří se chtějí nějakým způsobem prosadit, nebo dát najevo, že s určitým názorem nesouhlasí a mají svůj, který je lepší. I otázka osm souvisí s preferencí myšlení a cítění. Z výsledku je vidět, že dvě třetiny mužů a žen tíhnou k preferenci myšlení a jedna třetina žen a mužů k preferenci cítění. Zajímavé také je to, že všichni mají vyhraněný názor a nikdo se nevyjádřil tak, že by nevěděl, co by udělal.

9. Jste ve skupince jako vedoucí a spolužáci, se kterými spolupracujete, si stěžují na jednoho spolužáka, který na projektu pracuje o dost méně než ostatní. Jak se zachováte?

- a) Zhodnotím, zda spolužák na projektu opravdu pracuje o dost méně a tuto skutečnost mu vytknu i před učitelem.
- b) Zjistím důvody, proč spolužák pracuje na projektu méně, mám pro něj pochopení a jen mu naznačím, že by mohl pracovat více.
- c) Nevím, co bych udělal.

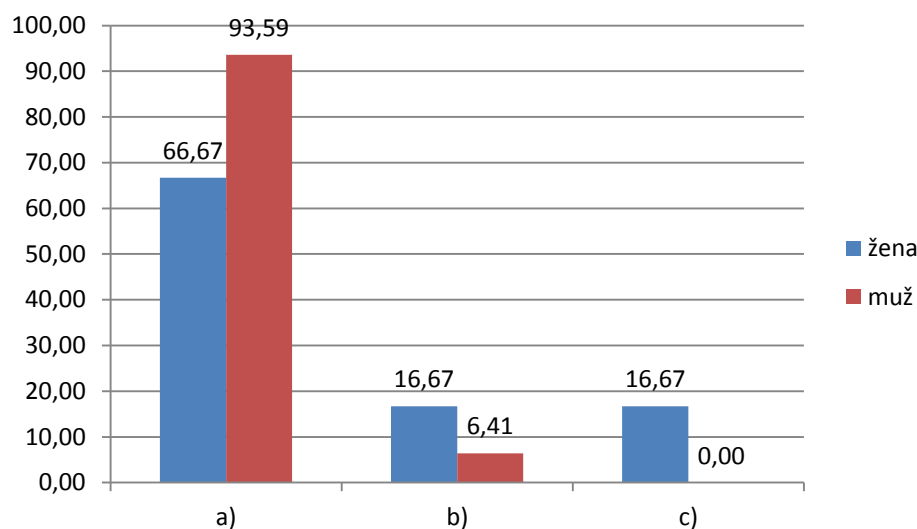

Obrázek 9

Devátá otázka opět testuje preferenci citění a myšlení. Jak je patrné z obrázku 9, tak osmdesát procent mužů preferuje funkci myšlení a dvě třetiny žen preferuje funkci citění. Jen šestina žen preferuje funkci myšlení a osmnáct procent mužů funkci citění. Rozdíl oproti otázce osm může být v tom, že v případě, kdy má někdo prokázat své kvality a schopnosti a nemusí na nikoho poukazovat, volí cestu toho, aby sám něco dokázal. Ale jakmile by měl na něčí chyby poukázat a říct o nich někomu, preferují muži konstatování na základě faktu, tedy preferenci myšlení a ženy preferenci citění. Jen šestina žen a 1,3 procenta mužů neví, jak by se zachovali.

10. Učitel oznámí, že příští týden se bude psát čtvrtletní písemná práce. Kdy se začnete učit?

- a) Začnu se průběžně učit, protože toho co jsme probrali je hodně.
- b) Spolehnu se na to, že si učivo pamatuji a učení nechám na poslední chvíli.
- c) Nevím, nedokážu určit.

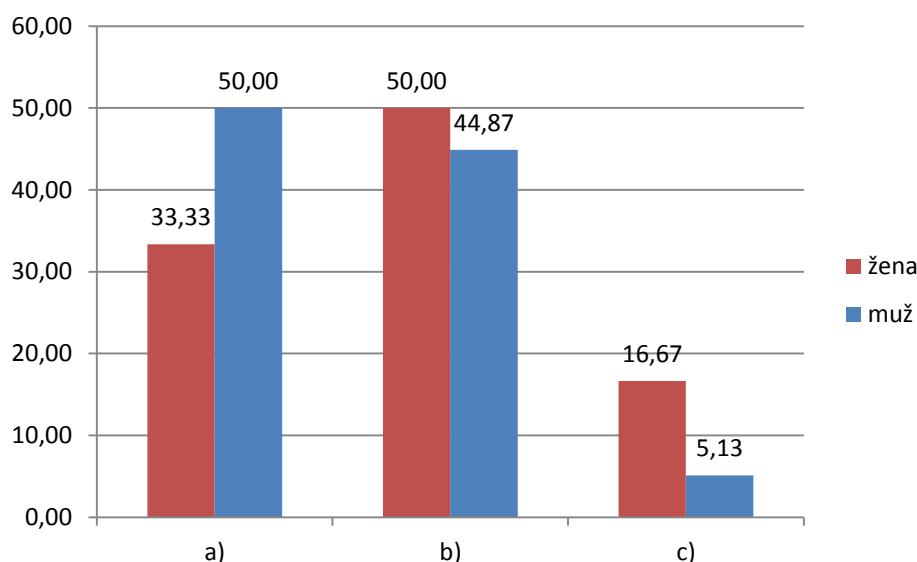

Obrázek 10

Otázka 10 zkoumá preference vnímání a usuzování. Podle teoretických poznatků by ti, kteří dávají přednost preferenci vnímání, měli nechávat věci vyložené na poslední chvíli, protože termíny pro ně vlastně znamenají jen určité orientační body. Naopak pro ty, kteří dávají přednost preferenci usuzování, jde o splnění termínů a tak chtějí být dokonale připraveni. Podle obrázku 10 tedy nejvíce studentů dává přednost preferenci usuzování, protože dvě třetiny žen a přes devadesát procent mužů chce být na písemku připraveno. Naopak šestina žen a necelých šest a půl procenta mužů raději dávají přednost volnému průběhu a raději se budou učit až na poslední chvíli. Šestina žen nedokáže určit, zda by se učily průběžně, nebo zda nechají přípravu na písemku až na poslední chvíli.

11. Představte si, že máte mít prezentaci před celou třídou:

- nebojím se, že něco zapomenu říct, nebo zapomenu něco uvést v prezentaci,
- důkladně si připravím všechno to, co chci říct a popřemyslím i nad možnými dotazy,
- nevím.

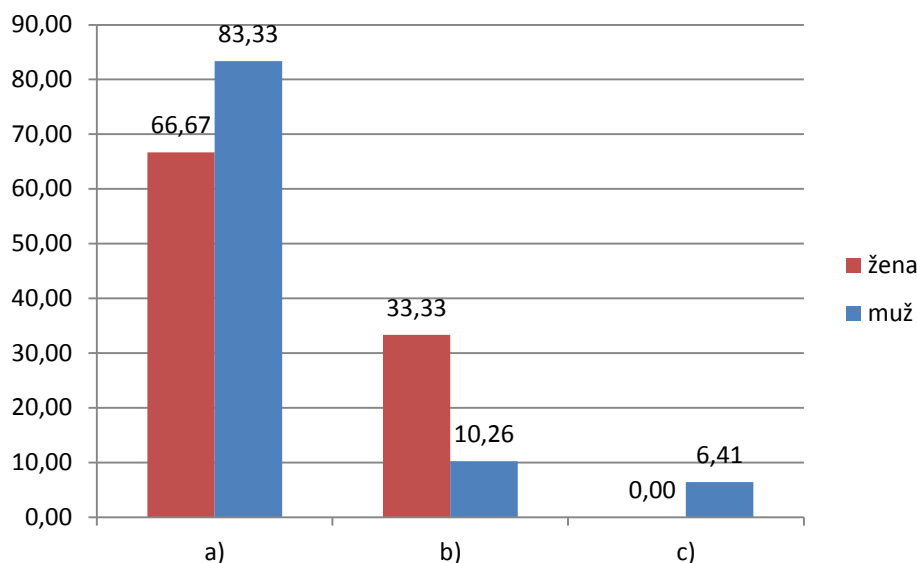

Obrázek 11

Jedenáctá otázka také zkoumá preference usuzování a vnímání. Vnímající rádi nechávají věcem volný průběh a rádi nechají diskuse „stáčet“ přirozeným směrem. Naopak usuzující mají raději pevně danou osnovu, které se drží a neradi odbíhají od tématu a také chtějí být připraveni na všechny možnosti. Z obrázku jedenáct vyplývá takový závěr, že polovina mužů a třetina žen dává přednost preferenci vnímání a rádi tak zřejmě nechávají sklouznout prezentaci před třídou do volné diskuse, která může dospět kamkoliv. Polovina žen a necelých čtyřicet pět procent mužů dává přednost funkci usuzování a raději se drží pevně zavedené osnovy. Šestina žen a něco málo přes pět procent mužů neví, jak si představit prezentaci před třídou.

12. Učitel na pololetí uzavírá známky. Ale u vás si není jistý, dlouho přemýšlí a pak se rozhodne, že vás další hodinu ještě vyzkouší. Jak budete reagovat?

- Jsem naštvaný(á), protože už jsem to mohl(a) mít za sebou.
- Zkusím se naučit a uvidí se, jestli se mi podaří změnit hodnocení.
- Nevím, nedokáži si svou reakci představit.

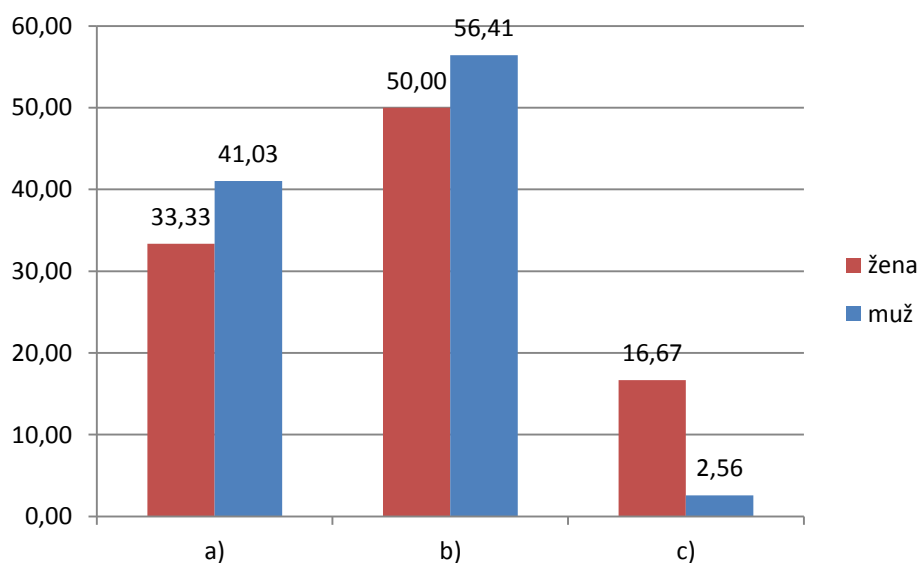

Obrázek 12

Otázka dvanáct, stejně jako otázka deset a jedenáct zkoumá preferenci usuzování a vnímání. Podle obrázku 12 dávají přednost preferenci usuzování dvě třetiny žen a zhruba osmdesát tři procent mužů, protože mají raději, když se věci, v konkrétním případě známka na vysvědčení uzavře ihned a neotáčí se s dalším zkoušením. Preferenci vnímání dává přednost třetina žen a asi deset procent mužů, neboť se výsledné hodnocení ještě neuzavřeno a oni mají možnost výsledné hodnocení zvrátit. Necelých šest a půl procenta mužů neví, jaká by byla jejich reakce.

13. Kladete si po přípravě učiva na další den otázky a ověřujete si, zda naučenou látku skutečně umíte?

- a) Ano, vždy si kladu otázky a ověřuji si naučenou látku.
- b) Občas, záleží jak u kterého předmětu.
- c) Ne, vůbec si nekladu otázky a naučenou látku si neověřuji.

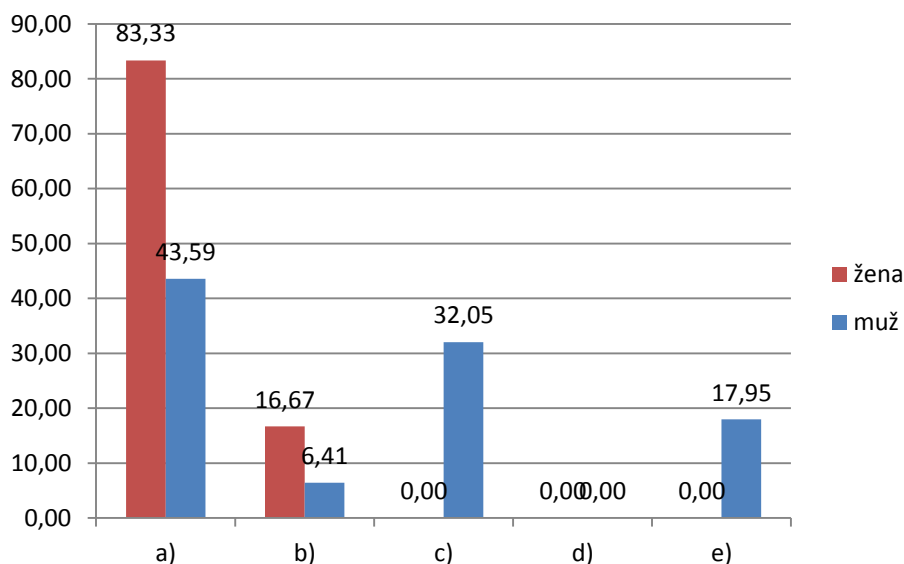

Obrázek 13

Z obrázku 13 je patrné, že třetina žen a čtyřicet jedna procent mužů si zkouší látku zopakovat formulací otázek, na něž musí odpovědět naučenou látkou. Z teoretických poznatků je lepší, pokud si student zkouší formulovat otázky k látce, kterou se učil, protože si ověřuje, že látce skutečně rozumí a umí ji vysvětlit. Padesát procent žen a padesát šest procent mužů si otázky k naučené látce pokládá jen občas v závislosti na konkrétním předmětu. Lze tedy předpokládat, že učení v některých předmětech jde těmto studentům snáze a již si dříve ověřili, že jsou schopni se látku v těchto předmětech naučit a podat s takovým výkonem, že si nepotřebují formulovat požadované otázky. Šestina žen a dvě a půl procenta mužů si vůbec neověřuje, zda naučenou látku skutečně umí, rozumí ji a nepokládají si žádné otázky.

14. Když při učení nerozumíte některým pojmům:

- vyhledám si tento pojem na internetu,
- vyhledám si daný pojem v dostupné literatuře,
- zeptám se na význam pojmu svých spolužáků (spolužáček),
- zeptám se na tento pojem v další vyučovací hodině,
- pojem přeskočím.

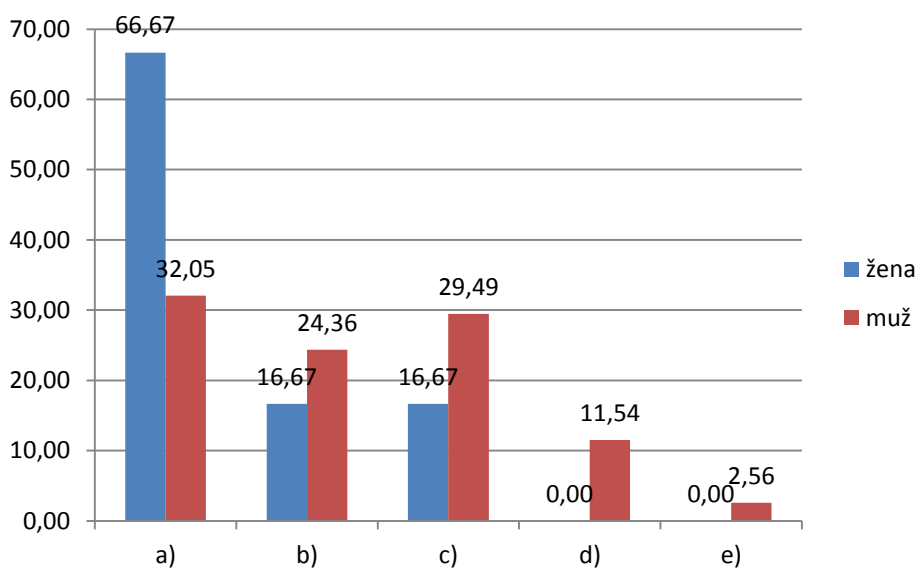

Obrázek 14

Otázka 14 má za úkol zjistit, jak studenti nakládají s pojmy, kterým nerozumí, nebo které byly sice ve výkladu zmíněny, ale oni si nepamatují jejich význam. Osmdesát tři procent žen a čtyřicet tři a půl procenta mužů si vyhledá pojem na internetu. Je tak patrné, že tito studenti zřejmě mají zájem o porozumění tomu, co studují a mají o svůj obor zájem. Šestina žen a necelých šest a půl procent mužů vyhledává pojem v dostupné literatuře. Z informačního hlediska lze říct, že na internetu lze sice vyhledat dostupný pojem, ale vysvětlený význam nemusí být nutně správný. Zatímco v dostupné literatuře je zajištěna větší šance, že pojem bude vysvětlen správně. Třicet dva procent mužů uvádí, že se na pojem zeptá svých spolužáků. Z tohoto pohledu může vznikat velký informační šum a pojem nemusí být spolužákem vždy nutně vysvětlen, nebo pochopen správně. Necelých osmnáct procent mužů uvádí, že se pojmem nezabývá a vůbec neřeší jeho význam. Je tak možné, že tato část výzkumného vzorku nemá o studium příliš zájem a je jim jedno, co se naučí.

15. Pro snazší a rychlejší učení:

- je pro mě snazší učební látku slyšet, proto si ji předříkávám nebo pouštím ve formě zvukových nahrávek,
- je pro mě snazší si zapamatovat obrázky, proto si důležité pojmy spojuji do obrázků, nebo si k pojmům obrázky kreslím,
- je pro mě snazší si látku předříkávat nahlas a přitom vyvíjet aktivitu, třeba chůzi, nebo gestikulaci rukama,
- nevím, nebo si neuvědomuji, co mi při učení pomáhá,
- mám jiný způsob.

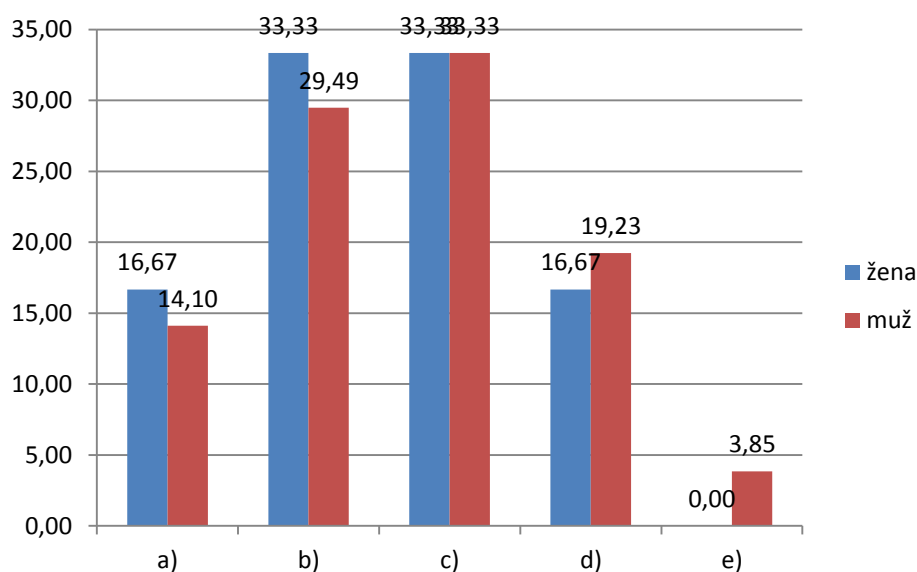
Obrázek 15

Výsledek shromážděných odpovědí na otázku patnáct je zobrazen obrázku 15. Otázka patnáct zkoumá pohled na to, jak se studentům lépe učí. Dvě třetiny žen a téměř třetina mužů uvedlo, že se jim lépe učí, pokud si látku předříkávají, nebo si ji pouští ve formě zvukových nahrávek. Je tedy zřejmé, že tito respondenti mají lépe vyvinutou sluchovou paměť a je pro ně důležité to, co slyší. Šestina žen a skoro čtvrtina mužů uvedlo, že se jim lépe učí, pokud mají k pojmům uvedeny obrázky, nebo si vytvářejí například kognitivní mapy a využívají tak hlavně paměť zrakovou a jsou schopni lépe zpracovat to, co vidí. Šestina žen a dvacet devět a půl procenta mužů uvedlo, že pro zapamatování a naučení látky je pro ně vhodné, pokud přitom vyvíjením nějakou aktivitu, třeba chůzi, nebo u procesu učení gestikulují rukama. Jedenáct a půl procenta mužů uvedlo, že neví, nebo si neuvědomují, zda jim při procesu učení pomáhá předříkávání či zvukové nahrávky, obrázky, nebo kognitivní mapy nebo nemají jiný způsob, kterým si lépe osvojí látku. Jiný způsob zapamatování a vybavování si naučené látky uvedlo dvě a půl procenta mužů.

16. Jak byste zhodnotil(a) své dosavadní výsledky studia?

- Vysoce nadprůměrné.
- Nadprůměrné.
- Průměrné.
- Podprůměrné.

e) Velmi podprůměrné.

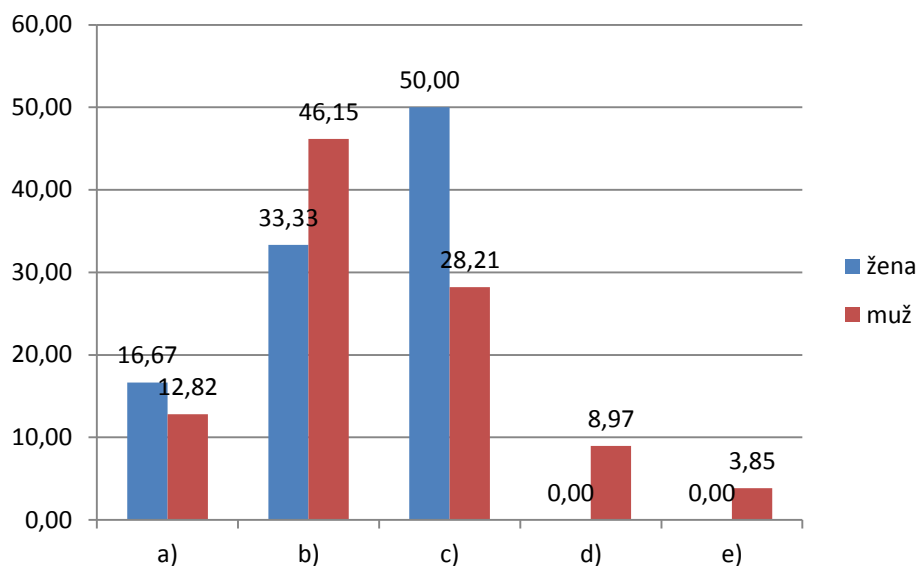

Obrázek 16

Obrázek 16 znázorňuje výsledky na otázku 16. S překvapením je výsledek podobný Gaussově křivce, tedy normálnímu rozdělení. Takový výsledek se však dal očekávat. Šestina žen a jen o něco málo mužů – čtrnáct procent uvedlo své výsledky jako vysoce nadprůměrné. Možnosti nadprůměrných a průměrných výsledků jsou skoro vyrovnané. Pro obě varianty se rozhodla třetina žen. U varianty odpovědi nadprůměrných výsledků odpovědělo dvacet devět a půl procenta mužů a pro variantu průměrných výsledků se rozhodla třetina mužů. Šestina žen a lehce přes devatenáct procent mužů se rozhodlo pro možnost podprůměrných výsledků studia. Jako velmi podprůměrné výsledky uvedlo necelé čtyři procenta mužů.

17. Jak byste zhodnotil(a) své dosavadní výsledky v odborných předmětech?

- a) Vysoce nadprůměrné.
- b) Nadprůměrné.
- c) Průměrné.
- d) Podprůměrné.
- e) Velmi podprůměrné.

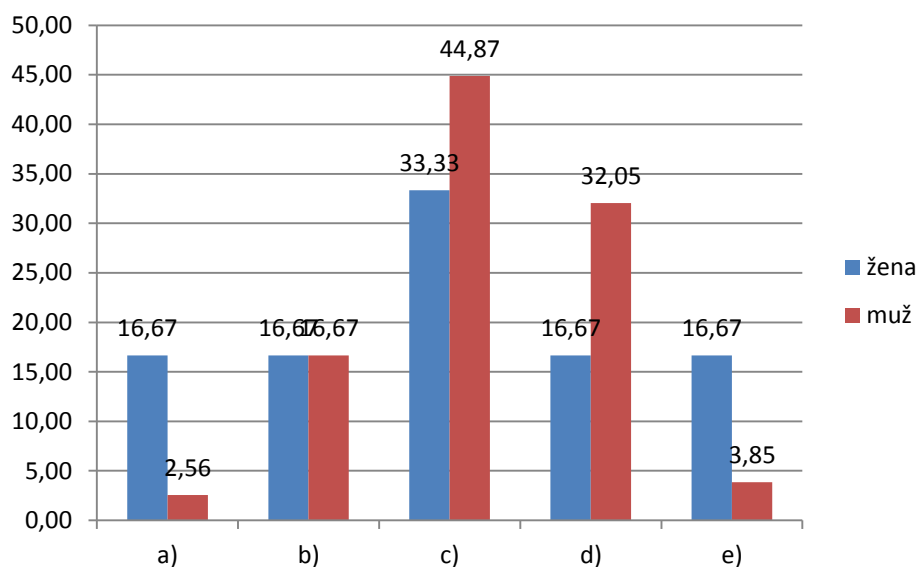

Obrázek 17

Otázka 17 zkoumá výsledky v odborných předmětech. Jako vysoce nadprůměrné označila své výsledky v odborných předmětech šestina žen a necelých třináct procent mužů. Třicet tři procent žen a čtyřicet šest procent mužů označilo své výsledky jako nadprůměrné. Svě dosavadní výsledky zhodnotila polovina žen a dvacet osm procent mužů jako průměrné, necelých devět procent mužů jako podprůměrné a jako velmi podprůměrné jen necelá čtyři procenta mužů. I tyto výsledky jsou velmi podobné normálnímu rozdělení.

18. Jak byste zhodnotil(a) své dosavadní výsledky v teoretických předmětech?

- a) Vysoce nadprůměrné.
- b) Nadprůměrné.
- c) Průměrné.
- d) Podprůměrné.
- e) Velmi podprůměrné.

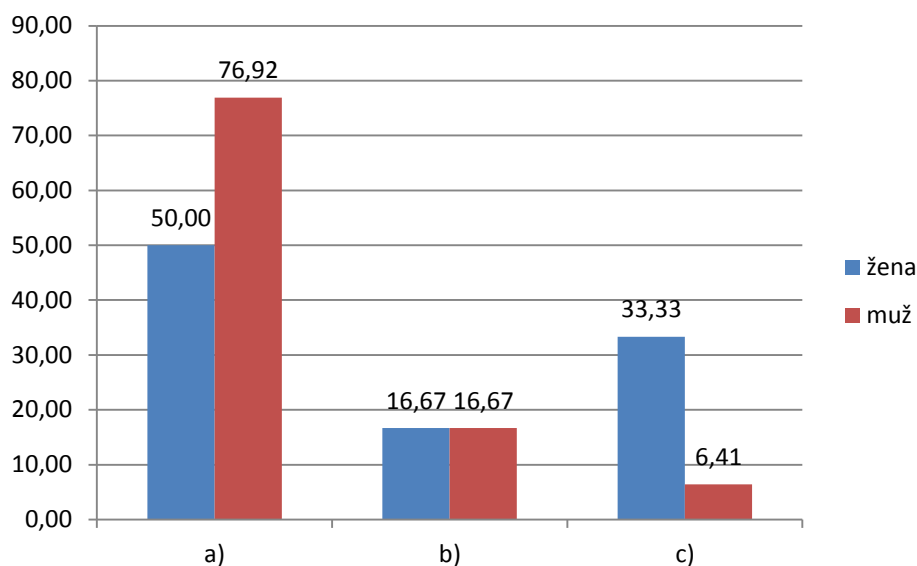

Obrázek 18

Obrázek 18 znázorňuje výsledky osmnácté otázky. Z obrázku je vidět, že pro varianty hodnocení svých výsledků jako velmi nadprůměrné, nadprůměrné, podprůměrné a velmi podprůměrné odpovídala vždy jedna šestina žen. Tento výsledek je ale ovlivněn tím, že ve vybrané střední škole je v maturitním ročníku velmi málo žen. Své výsledky jako průměrné označila třetina žen. U mužů je výsledek takový, že dvě a půl procenta označilo své výsledky jako velmi nadprůměrné, šestina uvedla své výsledky jako nadprůměrné, čtyřicet pět procent mužů uvedlo výsledky průměrné, třicet dva procent hodnotí své výsledky jako podprůměrné a necelé čtyři procenta mužů se vyjádřilo, že jejich výsledky jsou velmi podprůměrné.

19. Lepší výsledky dosahují:

- v odborně orientovaných předmětech,
- v teoreticky orientovaných předmětech,
- v teoreticky i odborně orientovaných předmětech dosahují podobných výsledků.

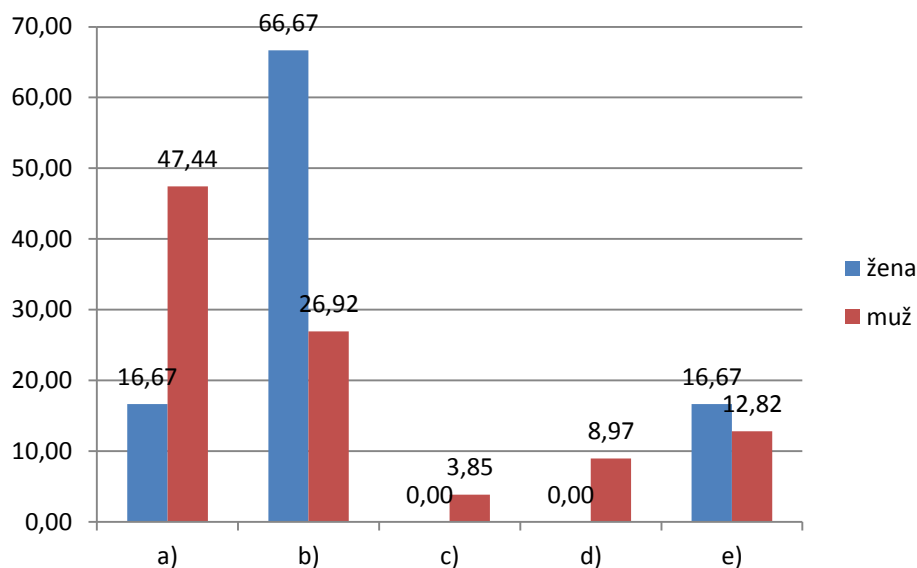

Obrázek 19

Na otázku 19 uvádí polovina žen a lehce nad tři čtvrtiny mužů, podle obrázku 19, že lepších výsledků dosahuje v odborných předmětech. Šestina žen a stejně tak i šestina mužů odpovídá, že dosahují naopak lepších výsledků v teoretických předmětech. Třetina žen, ale jen necelého šest a půl procenta mužů dosahuje stejných výsledků jak v odborných, tak i v teoretických předmětech.

20. Po střední škole chci:

- jít pracovat,
- jít na vysokou školu,
- jít studovat jazyk,
- zkusit vycestovat do zahraničí za účelem práce, nebo studia,
- nevím.

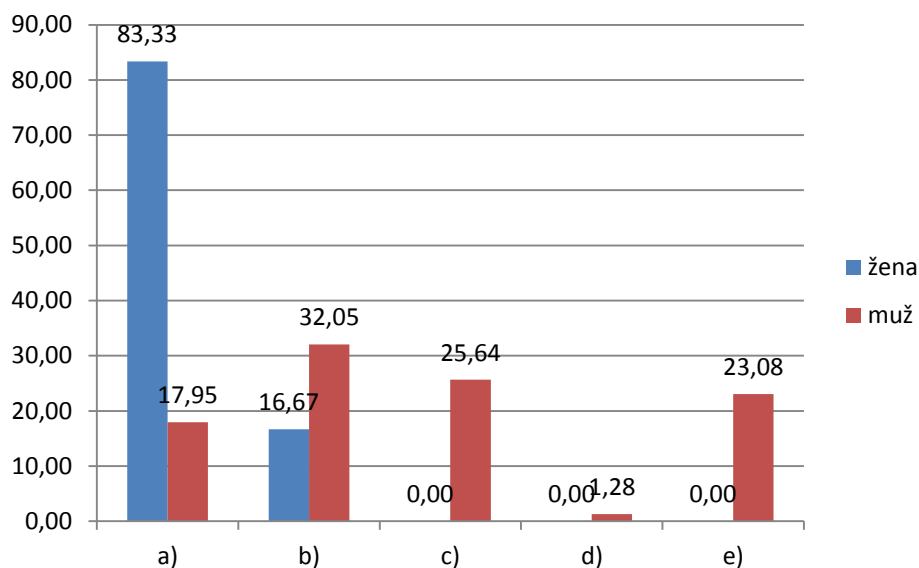

Obrázek 20

Protože průzkumná sonda probíhala ve čtvrtých ročních střední školy, tedy v ročníku maturitním, zajímalo mě, co studenti chtějí dělat po maturitě. Tuto otázku šetřila otázka číslo dvacet a výsledky jsou zobrazeny na obrázku 20. Šestina žen, ale skoro polovina mužů plánuje, že po ukončení studia na střední škole půjde do praxe. Dvě třetiny žen a zhruba dvacet sedm procent mužů chce jít dále studovat na vysokou školu. Necelé čtyři procenta mužů by chtělo studovat některé z jazykových pomaturitních studií. Asi devět procent mužů chce zkusit vycestovat do zahraničí ať už za účelem studia, nebo pracovních příležitostí. Šestina žen a necelých třináct procent mužů neví, nebo si nedokáže představit, co by chtěli po ukončení střední školy dál dělat.

21. S jakým výsledkem zvládnete maturitu?

- S vyznamenáním.
- Bez vyznamenání, ale nebudu mít trojku.
- Na výsledku mi nezáleží, hlavně, že maturitu zvládnu.
- Budu muset opakovat.
- Nevím, nechci předvídat.

Obrázek 21

Protože se výzkumná sonda týkala studentů čtvrtého ročníku, zajímalo mě také, jak hodně si věří k maturitní zkoušce a o jakém výsledku přemýšlejí. Podle výsledků, které jsou vidět na obrázku 21, a které odpovídají na otázku 21, chce s vyznamenáním uspět osmdesát tři procent žen, ale jen osmnáct procent mužů. Bez trojky pak chce u maturitní zkoušky uspět šestina žen a třicet dva procent mužů. Na výsledku maturitní zkoušky sice čtvrtině mužů nezáleží, ale chtějí maturitní zkoušku zvládnout. Jen jedna celá tři procent mužů myslí, že bude muset zkoušku opakovat a dvacet tři procent mužů nechce výsledek maturitní zkoušky předvídat.

6 Závěr

Ve výsledcích z průzkumné sondy je zřejmé, že na střední škole je více extravertů, než introvertů. Odpovídá to tak skutečnosti, že ve společnosti je převaha extravertů nad introverty. Navíc si můžeme všimnout, že introverti jsou spíše ženy, než muži. Také je zřejmé, že většina studentů využívá smyslové vnímání a to zase především muži než ženy. U otázek sedm, osm a devět je možné si všimnout, že většina mužů také preferuje myšlení před cítěním. U žen je trochu problematické rozhodnout, zda preferují cítěním, nebo myšlení, vzhledem k malému počtu žen ve výzkumné sondě. Většina studentů dává také přednost usuzování před vnímáním. To je opět celkem logické, protože ve školním prostředí bývá většina učitelů s preferencí usuzování, než s preferencí vnímání a také školní prostředí méně vyhovuje vnímajícím.

Když se tak podíváme na výsledky, jistě nás nepřekvapí, že většina studentů jsou tedy charakterového typu strážce. Pro ně je charakteristické, že si své studijní záležitosti plní včas, připravují se na výuku a uznávají autoritu. Ve školním prostředí se cítí jako „ryba ve vodě“.

Protože je však velké množství studentů, kteří dávají přednost preferenci smyslového vnímání, je možné z otázek 4, 5, 6, 10, 11 a 12 usoudit, že mnoho dalších studentů také charakterizuje typ osobnosti hráč. Ve výzkumné sondě je velmi málo studentů, kteří využívají intuitivní vnímání. Z pohledu výzkumné sondy však studenti dávají přednost preferenci myšlení před cítěním a tedy třetí skupinu budou tvořit racionálové. Idealistů je ve výzkumné sondě velmi málo, tvoří je převážně ženy.

Jak je také patrné z výsledků výzkumné sondy, studenti ohodnotili své výsledky jako lepší v předmětech odborných, než v teoretických. Takové předměty mohou spíše vyhovovat právě lidem, kteří využívají smyslové vnímání před intuitivním. Tedy největší skupina, pro niž jsou právě vyhovující odborné předměty, je skupina studentů s charakterem strážců a hráčů. Pro velkou skupinu hráčů hovoří i to, že většina mužů chce jít po střední škole do praxe a nechtějí se již dále vzdělávat.

Během provádění výzkumné sondy se vyskytlo velké množství problémů. Přes původní nadšení s příslibem asi pěti středních škol na provedení výzkumné sondy nakonec žádná vedení ani z jedné těchto škol nechtělo, aby se výzkumná sonda prováděla právě na její škole. Bylo tedy nutné velmi rychle najít školu, která by s výzkumnou sondou souhlasila. Po delším hledání jsem našel školu, která sice souhlasila, ale do podmínek si dala to, že v práci nesmí být zveřejněno jméno školy, lokalita, ve které se škola nachází, ani studijní obory, které se na škole studují. Problémem také určitě je to, že ve třídách byli převážně muži, žen bylo velmi málo. Výsledek u žen tak nemusí mít žádnou vypovídací hodnotu. Výzkumnou sondou tedy byl zjištěn vliv osobnostních vlastností na studijní výsledky středoškolského studenta. Tato práce by mohla být ještě dále rozšířena o to, které konkrétní osobnostní vlastnosti mají přímý vliv na studijní výsledky.

7 Literatura

1. Čákr, M. 2010. *Typologie osobnosti volba povolání, kariéra a profesní úspěch*. Management press, 2010. ISBN 978-80-7261-112-6
2. Nakonečný, M. 2009. *Psychologie osobnosti*. Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5
3. Čáp, J., Mareš, J. 2007. *Psychologie pro učitele*. Portál 2007. ISBN 978-80-7367-273-7
4. Čákr, M. 2005. *Typologie osobnosti, přátelé, milenci, manželé, dospělí a děti*. Management press, 2005. ISBN 80-7261-112-7
5. Cakirpaloglu, P. 2012. *Úvod do psychologie osobnost*. Grada Publishing a.s., 2012. ISBN 978-80-247-40-33-1

Příloha A

Vážená studentko, vážený studente,

Tento dotazník je určen pro studenty 4. ročníku středních odborných škol v oboru zakončený maturitní zkouškou. Proto prosím, pečlivě a uvážlivě odpovězte na následující otázky. Na každou otázku můžete odpovědět pouze jednou odpovědí. V případě, že odpovíte na více odpovědí u jedné otázky, je dotazník neplatný. Pokud jednu odpověď označíte a později si rozmyslíte, že byste chtěl odpovědět jinou odpovědí, označte prosím zřetelně, která odpověď je platná, například slovní odpovědí („Vybírám odpověď a“). Své odpovědi můžete dávat do kroužku, anebo můžete dělat křížky.

1. Ve třídě se zpravidla bavíte:

- s několika málo lidmi, které velmi dobře znám,
- s více lidmi, včetně těch, které znám málo nebo skoro vůbec,
- nevím.

2. Představte si, že za vámi a vaším spolužákem přijde učitel s nabídkou vedení projektu. Máte se domluvit, kdo bude vedoucí a kdo asistent vedoucího. Co uděláte?

- Přenechám vedení projektu spolužákovi.
- Prosadím si, že chci být vedoucí projektu já.
- Nevím, co bych udělal(a).

3. Třídní učitel onemocněl a pověřil vás, abyste celé třídě vyřídil vzkaz o exkurzi. Jak se zachováte?

- Postavím se před celou třídu a všem spolužákům přednesu vzkaz od třídního učitele.
- Raději napíšu spolužákům e-mail, domluví se s jiným vyučujícím, zda by nemohl vzkaz přednést on, nebo zvolím jiný způsob jak vzkaz vyřídít.
- Nevím, jak bych se zachoval(a).

4. Ve výuce dáváte přednost:

- teoretickému výkladu,
- praktickým ukázkám, na které si mohu sáhnout, mohu je vidět, nebo slyšet,
- kombinací obou způsobů,
- nevím, nebo dávám přednost jinému způsobu.

5. Když se připravujete na hodinu a učíte se podle zápisu z minulé hodiny:

- naučím se přesně to, co mám napsáno v sešitě,
- o zapsaných věcech přemýšlím, zda by se nedaly zlepšit,
- na hodiny se nepřipravuji.

6. Co uděláte, když vyučující přijde s novým postupem pro řešení úlohy, který je jednodušší?

- a) Naučím se nový postup, je přece jednodušší.
 - b) Budu používat starý postup, i přesto, že je složitější.
 - c) Nevím, co bych udělal(a).
- 7. Požádal(a) jste spolužáka(spolužačku) o vysvětlení látky a on vám látku vysvětlit tak, že jste ji zcela pochopil(a). V průběhu hodiny byl spolužák vyvolán(a) ke zkoušení na látku, kterou vám vysvětlil(a), ale na učitelovi dotazy odpovídal(a) špatně a byl(a) ohodnocen známkou čtyři:**
- a) domnívám se, že pokud spolužák(spolužačka) neodpovídal(a) při zkoušení správně, takovou známku si zaslouží,
 - b) vím, že spolužák(spolužačka) látku umí, možná byl(a) nervózní, a proto vnímám hodnocení jako nepřiměřené,
 - c) nevím, nebo si nedokáži takovou situaci představit.
- 8. Pracujete ve skupince na několikadenním projektu a vedoucí skupinky odmítá přijmout váš nápad na vyřešení úkolu a předkládá nápad svůj, o kterém jste přesvědčen, že je špatný. Co uděláte?**
- a) Ve volném čase úkol vyřeším sám(sama) a ukážu tak vedoucímu, že jsem měl(a) pravdu.
 - b) Přizpůsobím se a přijmu nápad vedoucího skupinky.
 - c) Nevím, co bych udělal(a).
- 9. Jste ve skupince jako vedoucí a spolužáci, se kterými spolupracujete, si stěžují na jednoho spolužáka, který na projektu pracuje o dost méně než ostatní. Jak se zachováte?**
- a) Zhodnotím, zda spolužák na projektu opravdu pracuje o dost méně a tuto skutečnost mu vytknu i před učitelem.
 - b) Zjistím důvody, proč spolužák pracuje na projektu méně, mám pro něj pochopení a jen mu naznačím, že by mohl pracovat více.
 - c) Nevím, co bych udělal.
- 10. Učitel oznámí, že příští týden se bude psát čtvrtletní písemná práce. Kdy se začnete učit?**
- a) Začnu se průběžně učit, protože toho co jsme probrali je hodně.
 - b) Spolehnu se na to, že si učivo pamatuji a učení nechám na poslední chvíli.
 - c) Nevím, nedokáži určit.
- 11. Představte si, že máte mít prezentaci před celou třídou:**
- a) nebojím se, že něco zapomenu říct, nebo zapomenu něco uvést v prezentaci,
 - b) důkladně si připravím všechno to, co chci říct a popřemýšlím i nad možnými dotazy,
 - c) nevím.

12. Učitel na pololetí uzavírá známky. Ale u vás si není jistý, dlouho přemýšlí a pak se rozhodne, že vás další hodinu ještě vyzkouší. Jak budete reagovat?

- a) Jsem naštvaný(á), protože už jsem to mohl(a) mít za sebou.
- b) Zkusím se naučit a uvidí se, jestli se mi podaří změnit hodnocení.
- c) Nevím, nedokáži si svou reakci představit.

13. Kladete si po přípravě učiva na další den otázky a ověřujete si, zda naučenou látku skutečně umíte?

- a) Ano, vždy si kladu otázky a ověřuji si naučenou látku.
- b) Občas, záleží jak u kterého předmětu.
- c) Ne, vůbec si nekladu otázky a naučenou látku si neověřuji.

14. Když při učení nerozumíte některým pojmům:

- a) vyhledám si tento pojem na internetu,
- b) vyhledám si daný pojem v dostupné literatuře,
- c) zeptám se na význam pojmu svých spolužáků(spolužaček),
- d) zeptám se na tento pojem v další vyučovací hodině,
- e) pojem přeskočím.

15. Pro snazší a rychlejší učení:

- a) je pro mě snazší učební látku slyšet, proto si ji předřikávám nebo pouštím ve formě zvukových nahrávek,
- b) je pro mě snazší si zapamatovat obrázky, proto si důležité pojmy spojuji do obrázků, nebo si k pojmům obrázky kreslím,
- c) je pro mě snazší si látku předřikávat nahlas a přitom vyvíjet aktivitu, třeba chůzi, nebo gestikulaci rukama,
- d) nevím, nebo si neuvědomuji, co mi při učení pomáhá,
- e) mám jiný způsob.

16. Jak byste zhodnotil(a) své dosavadní výsledky studia?

- a) Vysoce nadprůměrné.
- b) Nadprůměrné.
- c) Průměrné.
- d) Podprůměrné.
- e) Velmi podprůměrné.

17. Jak byste zhodnotil(a) své dosavadní výsledky v odborných předmětech?

- a) Vysoce nadprůměrné.
- b) Nadprůměrné.
- c) Průměrné.
- d) Podprůměrné.
- e) Velmi podprůměrné.

18. Jak byste zhodnotil(a) své dosavadní výsledky v teoretických předmětech?

- a) Vysoce nadprůměrné.
- b) Nadprůměrné.
- c) Průměrné.
- d) Podprůměrné.
- e) Velmi podprůměrné.

19. Lepší výsledky dosahují:

- a) v odborně orientovaných předmětech,
- b) v teoreticky orientovaných předmětech,
- c) v teoreticky i odborně orientovaných předmětech dosahují podobných výsledků.

20. Po střední škole chci:

- a) jít pracovat,
- b) jít na vysokou školu,
- c) jít studovat jazyk,
- d) zkusit vycestovat do zahraničí za účelem práce, nebo studia,
- e) nevím.

21. S jakým výsledkem zvládnete maturitu?

- a) S vyznamenáním.
- b) Bez vyznamenání, ale nebudu mít trojku.
- c) Na výsledku mi nezáleží, hlavně, že maturitu zvládnou.
- d) Budu muset opakovat.
- e) Nevím, nechci předvídat.

22. Jste

- a) Žena.
- b) Muž.

Příloha B

Počet rozdaných dotazníků	96	
Počet vrácených dotazníků	84	
Pohlaví	žena	muž
Suma	6	78

Rozdělení datového souboru k otázce 1.

Pohlaví	žena	muž
a)	1	26
b)	4	51
c)	1	1

Rozdělení datového souboru k otázce 2.

Pohlaví	žena	muž
a)	3	46
b)	2	25
c)	1	7

Rozdělení datového souboru k otázce 3.

Pohlaví	žena	muž
a)	0	70
b)	4	5
c)	2	3

Rozdělení datového souboru k otázce 4.

Pohlaví	žena	muž
a)	3	12
b)	1	59
	1	4

c)		
d)	1	3

Rozdělení datového souboru k otázce 5.

Pohlaví	žena	muž
a)	4	65
b)	1	13
c)	1	0

Rozdělení datového souboru k otázce 6.

Pohlaví	žena	muž
a)	4	38
b)	2	37
c)	0	3

Rozdělení datového souboru k otázce 7.

Pohlaví	žena	muž
a)	3	54
b)	2	22
c)	1	2

Rozdělení datového souboru k otázce 8.

Pohlaví	žena	muž
a)	4	50
b)	2	28
c)	0	0

Rozdělení datového souboru k otázce 9.

Pohlaví	žena	muž

a)	1	63
b)	4	14
c)	1	1

Rozdělení datového souboru k otázce 10.

Pohlaví	žena	muž
a)	4	73
b)	1	5
c)	1	0

Rozdělení datového souboru k otázce 11.

Pohlaví	žena	muž
a)	2	39
b)	3	35
c)	1	4

Rozdělení datového souboru k otázce 12.

Pohlaví	žena	muž
a)	4	65
b)	2	8
c)	0	5

Rozdělení datového souboru k otázce 13.

Pohlaví	žena	muž
a)	2	32
b)	3	44
c)	1	2

Rozdělení datového souboru k otázce 14.

Pohlaví	žena	muž
a)	5	34
b)	1	5
c)	0	25
d)	0	0
e)	0	14

Rozdělení datového souboru k otázce 15.

Pohlaví	žena	muž
a)	4	25
b)	1	19
c)	1	23
d)	0	9
e)	0	2

Rozdělení datového souboru k otázce 16.

Pohlaví	žena	muž
a)	1	11
b)	2	23
c)	2	26
d)	1	15
e)	0	3

Rozdělení datového souboru k otázce 17.

Pohlaví	žena	muž
a)	1	10
	2	36

b)		
c)	3	22
d)	0	7
e)	0	3

Rozdělení datového souboru k otázce 18.

Pohlaví	žena	muž
a)	1	2
b)	1	13
c)	2	35
d)	1	25
e)	1	3

Rozdělení datového souboru k otázce 19.

Pohlaví	žena	muž
a)	3	60
b)	1	13
c)	2	5

Rozdělení datového souboru k otázce 20.

Pohlaví	žena	muž
a)	1	37
b)	4	21
c)	0	3
d)	0	7
e)	1	10

Rozdělení datového souboru k otázce 21.

Pohlaví	žena	muž
a)	5	14
b)	1	25
c)	0	20
d)	0	1
e)	0	18